

DATINA

Serie nouă, anul 5, nr. 66, octombrie 2019
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

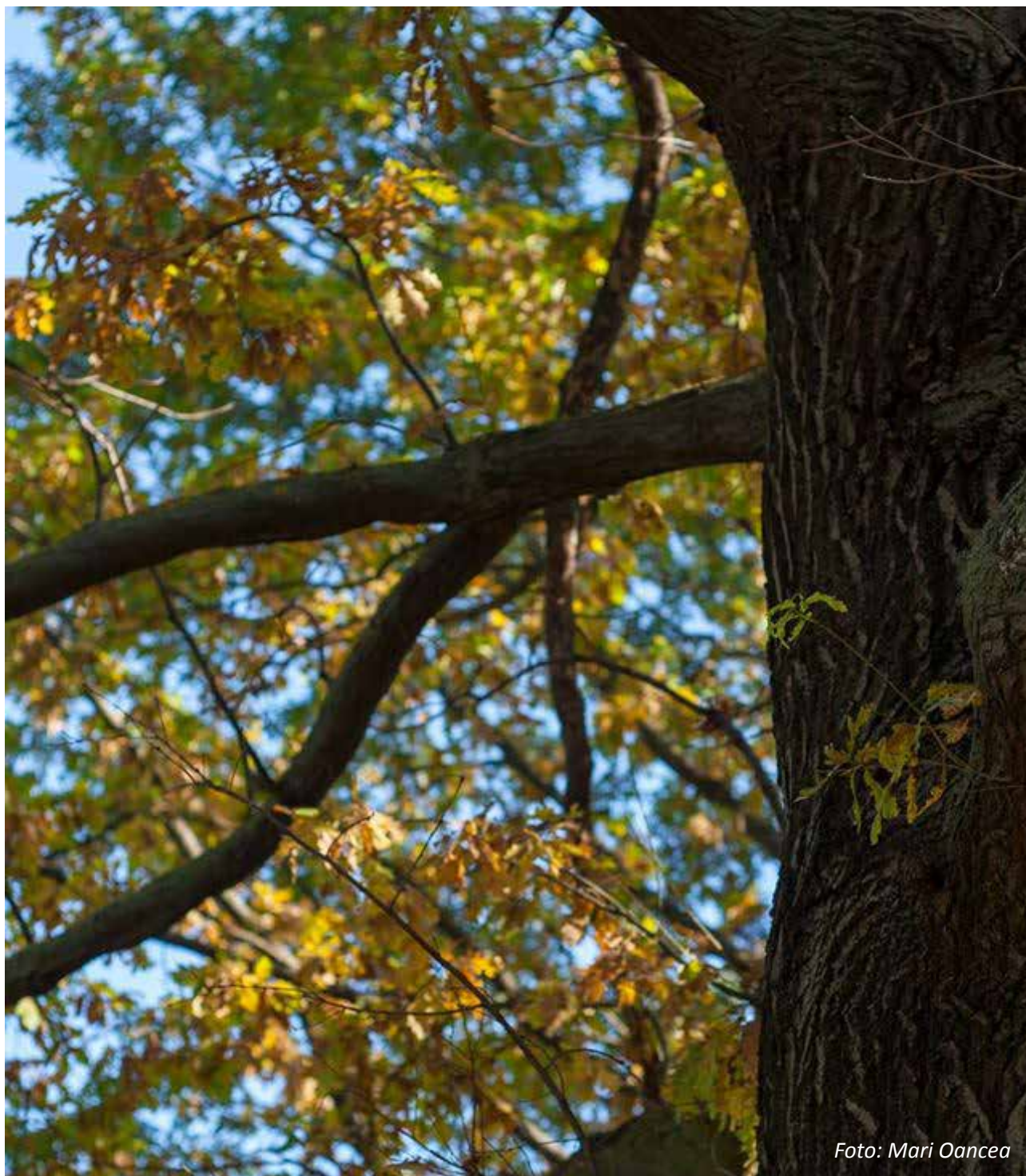

Foto: Mari Oancea

Cuprins

7	<i>Pe urmele lui Teodor Burada
prin satele Dobrogei</i>
Ostrov – cap de pod	23	<i>Evocări</i>
O carte de melancolii:
„Dulcea povară” de Jean Badea
9	Povești de viață din Ostrov	24	<i>Povestea vorbelor</i>
A-și găsi bacăul
13	<i>Eveniment</i>
Trofeul Festivalului „Dan Moisescu”
ediția a XXIII-a rămâne la Constanța!	26	<i>Obiceiuri de pe la noi</i>
Rânduiala mesei
14	<i>Lansare de carte</i>
„Dan Moisescu – un reper
în folcloristica românească”	28	<i>De vorbă cu Mirela Pană</i>
Eroii mei sunt oamenii cinstiți!
17	<i>Eveniment</i>
Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor
Dobrogene la Constanța	34	<i>Lada de zestre a poporului român</i>
Spațiul carpatic - matca civilizației omenirii
20	<i>De Sfântu Dumitru se tocmesk ciobanii</i>
Gheorghe din Tortomanu	35	<i>Opinii</i>
Anatomia dependențelor
21	<i>Spic de soare, gând albastru</i>
Omul bun și pomul copt dau rod vieții	37	<i>Eseu</i>
Ciocniri
		38	<i>Memoria culturală a Constanței</i>
A fost odată... Vox Maris

*Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța*

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, OANA ELENA POPESCU

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Oamenii de lângă ape și cer Ostrov

Ovidiu DUNĂREANU

În extremitatea de Sud-Vest a Dobrogei, pe dealurile din marginea Dunării, la granița cu bulgarii, Ostrovul este una dintre cele mai vechi, mai mari și mai pline de farmec așezări din acest colț de țară.¹ Sat de mocani sibieni, cu amestecătură omenească de pe ambele maluri ale fluviului, la nouă kilometri în aval de mult disputata și legendara Silistra (Durostorum). Cu câteva sute de ani în urmă i s-a spus Alunet (Fândâk, cum l-au numit turcii), apoi Satul din Insulă (Adakioi, în aceeași interpretare). La jumătatea secolului al XVII-lea, este semnalat de vestitul călător turc Evlia Celebi. Se presupune că pe lângă un grup de bordeie, care formau cătunul Alunet, pe coasta împădurită, în terase, a dealului, a luat naștere un altul, cu strămutații din cetatea și insula de la Păcuiul lui Soare, ce începuseră să fie tot mai des inundate. Cu vremea, cele două cătune s-au unit și au alcătuit o singură vatră, care a început să fie cunoscută mai bine, după 1700, cu numele de Ostrov. Trecută prin substanțiale metamorfoze, de-a lungul anilor, localitatea, precumpănitor românească, nu s-a dispersat, din contră, a înfruntat urgiile istoriei, s-a consolidat și s-a dezvoltat, punându-și în valoare trăsăturile cele mai rezistente: cutezanța locuitorilor ei, continuitatea de viațuire și a tradiției creștine, transformarea vetrei sale și împrejurimilor acesteia în locuri unde traiul are frumusețe, are gust.

Oameni ai apelor, ai pădurilor și ai podișului, ostrovenii au firi alese și-s deschiși și calzi la suflet și la vorbă; la fapte, de asemenea, sunt dintr-o bucată, inimoși și inventivi, inteligenți și impresionabili. Rareori se află printre ei câte unul de nimic, iar acesta este blamat de întreaga obște și ajutat să reintre, la loc, în rând cu lumea. Spectaculozitatea debordantă, impunătoare a peisajului și-a pus pecetea, dintotdeauna, asupra trăsăturilor morale și a sensibilității lor. Un om de aici, care a luat drumul orașului sau s-a stabilit în altă localitate, ori în străinătate, va tânji până

la sfârșitul vieții după această gură de rai, unde s-a născut, nutrind în adâncul inimii, ca un foc mognit, speranța unei întoarceri definitive.

A existat mereu o comuniune subtilă, secretă, a acestor oameni cu cosmosul, ceea ce i-a încărcat de un anume mister și de o înțelegere superioară a trecerii lor pe pământ. Depărtarea de centrele vitale de civilizație care sunt orașele, izolarea într-un capăt de lume, la care ai acces, și de unde se iese, greu, nu au făcut din ostroveni niște primitivi și apatici, niște contemplativi incurabili. Dimpotrivă, i-a îndârjit, i-a ambiționat și transformat în niște luptători, care știu să răzbată până în pânzele albe, când este vorba de dreptate și de adevăr. Așa-zisul lor conservatorism, așa-zisa lor încetineală sunt doar simple născociri. Profunzi și siguri pe ei, se urnesc prudenți, cu înțelepciune, în tot ceea ce întreprind.

Pricepuți într-ale navigației, pescuitului și lucrului la pădure, dar mai ales iscusiți în viticultură, ei au transformat dealurile, platourile, terasele și văile din jurul satului în cea mai întinsă și faimoasă podgorie de struguri de masă din țară. Nici la cultivatul câmpului cu grâu, porumb, floarea-soarelui, și nici într-ale păstoritului în bălți nu sunt mai prejos. Din moși strămoși ei se știu aici, pe podmolul Dunării, din neam de oieri

1. În *O călătorie în Dobrogea*, apărută la 1880, Teodor Burada mărturisea că vrut „a studia credințele, datinele și obiceiurile românilor ce locuiesc acolo, înconjurați de atâtea elemente străine, și a aduna poeziile lor populare, singura avuție intelectuală ce posedă”. Unul din popasurile marelui folclorist Teodor Burada a fost la Ostrov. La 140 de ani de la cercetarea antropologică pe care ne-a lăsat-o mărturie ca certificat al zestrei populare dobrogene, am pornit la drum să recuperăm din memoria călătorului de odinioară. Însoțitor ne-a fost un om al locului, hărăzit cu mult talent scriitoricesc, mare iubitor al locurilor natale, prozatorul Ovidiu Dunăreanu.

ardeleni, plugari munteni și pescari dunăreni, iar cu toții se simt mândri de obârșia lor.

O statistică, întocmită în anul 1874 din inițiativa inegalabilului învățător al școlii românești din Silistra, Costache Petrescu, stabilea că populația Ostrovului număra 1330 de suflete, adunate în 294 de familii. Numele de familie consemnate atunci erau: Adam, Andronache, Anghel, Baba-Chira, Balbac, Banu (numele neamului bunicului meu dinspre mamă – Vasile Banu), Barbu, Bădărăcu, Bizechi, Bânbași, Bisioc, Babac, Bonțoi, Botea, Briceag, Burlacu, Burtea, Cainargeanu, Cangea, Cara-Anton, Caracaș, Cara-Dragnea, Cara-Ion, Cara-Manole, Cazacu, Căinoiu, Călărășanu, Cântăbine, Chibuțoia, Chircea, Chirnescu, Chițulescu, Ciacăru, Ciolacu, Ciorbagiu, Cimpoca, Cimpoiășu, Civitu, Cochirleanu, Cocoșelu, Cojocar, Condramaz, Constandache, Costea, Coțofană, Crețu, Cristică, Croitoru, Cumoară, Catăru, Dodea, Danciu, Damaica, Delea, Deli-Emin, Dinu, Dioșlea, Dogaru, Drăgan, Duda, Dunacu, Eanu, Fățailă, Fildeșu, Florea, Găliceanu (numele neamului bunicii mele dinspre mamă - Vasilica Găliceanu, prin căsătorie Banu), Gâlceavă, Goșea, Goștilă, Gugușin, Hangiu, Hoțu, Hristu, Ion, Ixam, Lefter, Lețcaie, Logofătu, Lulea, Lungu, Manea, Marcu, Matache, Mogâldoaie, Mogoș, Moșu, Mutăcasă, Nanu, Neacșa, Nedeliu, Nuțu, Olteanu, Panache, Pascu, Pătrașcu, Pârjol, Pârlioală, Pârpală, Pisică, Pisicosu, Popa, Popa-Stan, Popa Stancu, Popescu, Poștaru, Postea, Prunaru, Puiu, Putcă, Recu, Roibu, Roșu, Sachelarie, Sava, Săracu, Sfântu, Sfreatcu, Soare, Socoteală, Slomnă, Spârecă, Stoienică, Stoica, Sterian, Stroe, Șiretu, Șopu, Știrbu, Tătaru, Țărănoia, Tudorache, Vâjeilă, Vlad, Voicilă, Voinea, Zaim, Zavergit.

Oamenii s-au încuscrit și s-au cumetrit, dar în bună parte aceste nume de familie au supraviețuit și s-au ramificat, iar astăzi, la peste o sută treizeci și ceva de ani, ele formează structura de bază, dar și fondul de aur, ale onomasticii satului.

Deși Dobrogea era sub dominație turcească, românii autohtoni, din satele de pe malul Dunării, și-au clădit biserici și școli. În calea lor spre Imperiul Otoman, mocanii preferau, între alte locuri, și Ostrovul, pentru vadul lesnicios de trecere a fluviului și pentru insulele sale cu pășuni vaste și clima blândă, unde își adăposteau turmele de oi peste iarnă. Ei aduceau, deseori, în desagi, cărți pe care le dăruiau bisericilor ori le vindeau băștinașilor mai înstăriți. În acei ani a fost unul Petru Mocanu, care, participând la „zavera” de la 1821 a lui Tudor Vladimirescu, s-a stabilit prin aceste locuri, fiind, de-atunci înainte, poreclit Zavergiu. Până la urmă așa i-a rămas numele, întemeind un neam de ispravă la Ostrov și Oltina.

Despre sacrificiul și devotamentul mocanilor față de turmele pe care le îngrijeau ori le aveau

în pază, cât și despre credința față de stăpânii lor, stă mărturie un episod zguduitor din iarna lui 1832, despre care bătrânii își aduceau aminte cu emoție, pătrunși de un adânc respect. Asupra Dobrogei s-a abătut, atunci, un potop de zăpadă, îngrămadită de un vifor năprasnic, în nămeți cât munții. Gerul, la fel de nimicitor, cum nu se mai pomenise vreodată, secera fără cruțare tot ce întâlnea în cale. Sute de ciobani, împreună cu turmele de oi și hergheliile de cai, au fost surprinși de prăpăd pe câmp și au încremenit, înghețați, de-a-npicioarele, mulți dintre ei rezemați în măciuliile bătelor, împânzind ceairurile albe, ca în legende, cu tot atâtea stane de gheață.

Biserica din Ostrov a funcționat cu mult înainte decât este datată înălțarea actualei sale clădiri – 1861. Cu siguranță, aceasta a fost

construită pe locul alteia mai vechi. Despre existența „Sfintei Biserici ot Ostrovul cel Mare / cazaua Silistriei dinu Țara turcească” vorbesc lămurit însemnările de pe marginea paginilor din cărțile vechi religioase donate de către diverși credincioși acesteia între anii 1820-1858. Toate raritățile bibliofile la care mă refer: Penticostar (Râmnic, 1743), Antologhion (Râmnic, 1755), Mineie (din anii 1776-1780), Evanghelie (Râmnic, 1794), Psaltire (Brașov, 1810), Octoih (Buda, 1811), Ceaslov Mare (București, 1830), Atologhion (Pesta, 1838), Apostol (Sibiu, 1851), Penticostar (București, 1856), Cazanii (București, 1858), sunt păstrate, și astăzi, la loc de cinste, în mica bibliotecă din cancelaria bisericii situată la parterul clopotniței.

Simplă, în formă dreptunghiulară, tip navă răsturnată, ce amintește de Arca lui Noe, lipsită de turle, cu trei cruci de piatră, deasupra, pe acoperiș, la intrare, multă vreme acoperită cu olană, ea are, încă de la începutul ctitoririi sale, un loc special – tinda. Într-o asemenea încăpere mică, a bisericii celei vechi, la 1850, părintele Enciu Găliceanu – un unchi al bunicii mele după mamă – preda, tinerilor învățăcei, buchiile românești. Cu adevărat, prima școală a fost înființată în 1869, din inițiativa organizatorului, de atunci, al școlilor românești din Dobrogea, învățătorul Costache Petrescu. Imediat, după Războiul de Independență, în 1878, școlii i s-a ridicat, mai sus, în apropierea bisericii, un local propriu, clădire care există și în prezent...

Prin părțile locului se aflau și negustori renumiți. Între ei – Pantelimon Ceuga, Dima Barbă Albă, Dragnea Custură, Petre Gimpu, Tudor Sipeanu. Mai mult decât toți, devenise faimos Atanasie Hagi Preda, negustor cu pașaport „imperial” de treizeci de ani. Un ins de statură mijlocie, cu fața oacheșă, ochi căprui, nasul, gura potrivite, părul, sprâncenele și mustața negre, fără barbă – cum îl descria documentul oficial dat de turci și care-i înlesnea să treacă, de pe un mal pe altul al Dunării, fără să fie stingherit de nimeni.

„Atanasie sin Preda, ciorbăgiu rumân” din Dobrogea sau Atanasie Hagi Preda – ceea ce arăta că tatăl său făcuse, cândva, o călătorie la locurile sfinte, în postura de pelerin; „negustor de brașovie”, denumire ce vrea să ne arate că el vindea o varietate foarte largă de mărfuri. Avea doi băieți ai săi ce-l însoțeau în călătoriile de afaceri. Dobrogeanul ducea, de regulă, din Imperiu, pe piețele târgurilor și orașelor mari ale țărilor românești de la stânga Dunării, scumpie. Era vorba de frunzele, de coaja și ramurile arbustului cu același nume, folosite la tăbăcitul pieilor și vopsitul unor țesături, plantă lemnoasă ce creștea din belșug pe pantele dealurilor din vecinătatea satului. Pe lângă scumpie, carele lui mai erau ticsite cu: piei de bivol netăbăcite, ținute la saramură, vedre de rachiu-sacâz, ocale de anason, ocale de buruiană anghelică (folosită ca medicament pentru boli de stomac), arnici de bumbac, piei de malaci (viței de bivoli), piei de mânzat, pături de aba, păpuși de sfoară mare, coți de pânză, pripoane, piei de oaie crude, coji de portocale, păpuși de sfoară subțire morun, păpuși de sfoară morunaș gros, piei de vacă, de bou, de capră și de ied, și încă altele.

După ce făcea carantina convenită la punctele de vamă, negustorul era liber să plece la drum cu marfa. În timpul deselor războaie dintre imperii, negoțul lui înceta. Atunci avea loc un adevărat exod, de la dreapta la stânga fluviului, al creștinilor din Dobrogea, înspăimântați de perspectiva unor represalii din partea stăpânirii

otomane.

Abia își reveneau, și ei, cât de cât, își refăceau bordeiele, creșteau vite și păsări, cultivau grădinile, că iar izbucnea dezastrul. În vârtoarea lui, cine putea, fugea, cine nu, îl prindeau bașbuzucii și-l duceau cu ei în robie. Turmele erau ucise, casele arse, grădinile și curțile devastate. După ce trecea urgia, care mai erau vii și capabili s-o ia de la capăt, se întorceau pe la vetre, ridicau bordeie noi pe ruinele celor vechi, se apuiau iarăși să îngrijească de animale, să-și lucreze grădinile și să-și reconsolideze gospodăriile. Cu toții împărtășeau nădejdea, de fiecare dată, că vremurile aveau să se schimbe, iar situația lor să se îndrepte.

Dar, în urma fiecărui război, îi izbea o altă năpastă, la fel de cumplită – ciuma. Atunci, iar lăsau de izbeliște totul și își pierdeau urma care încotro. Se ascundeau prin munți, prin grotele și peșterile din dealuri, prin desigurile și singurătățile insulelor și bălților dintre brațele Dunării. Se temeau nevastă de bărbat, copii de părinți, frate de frate, și stăteau așa izolați până se petrecea, definitiv, molima.

Numai în cetatea Silistrei, unde o bună parte a locuitorilor rămânea pe loc, ocârmuirea rânduia reguli stricte. Omul lovit de boală era obligat să zacă în casă, sub paza ciocliilor, fără să mai aibă voie să iasă afară. După ce murea era îngropat, de către paznici, departe, în câmp. Odaia îi era stropită cu var încins. Lucrurile ciumatului, și ele, erau curățate prin fumul unui foc de lemne sau din baligi uscate, după care, unele se dădeau urmașilor, iar altele se vindeau la mezat. Cioclii, în schimb, nu se aflau sub niciun fel de interdicție, ei ședeau în oraș, umblau nestânjeniți și se amestecau cu toți, fără a se feri de nimeni și de nimic. După ce boala se stinge, supraviețuitorii ieșeau în curți și pe ulițe, se uitau îndelung unii la alții și se vedeau palizi, ca niște stafii. Lumea, de jur-împrejurul lor, părea alta decât o știau ei, acum se clătina stranie, învăluită într-o pulbere de culoarea șofranului stacojiu. Și atunci o spaimă imensă le puneă stăpânire pe inimi și se întrebau, năucii, în sinea lor, cărei minuni datorau mântuirea din gheara neiertătoare a morții, în vreme ce, în oraș, ceilalți pieriseră pe capete...

Atanasie Hagi Preda trecea, și el, pe malul stâng, în Ialomița, cu mama, soția și cei doi băieți. După isprăvirea zavistiilor și a ciumei, nu-l împiedica nimeni să revină în sat și să-și continue îndeletnicirea. Iar de pe malul românesc, ca orice om întreprinzător, nu se întorcea niciodată cu mâna goală. Aducea de acolo și vindea: căciuli țărănești albe, cojoace mici, site, mălai, glugi de aba albă, fasole de arac, fasole oloagă, lăzi de fier englezesc, sfoară paralav pentru năvod, straie de lână, coți pânză mocănească, ocale bumbac civit, duzini de chibrituri, pirostrie și vătraie de cuhnie,

ceaune, clopote de tablă sau de bronz, coase mici de fân, ocale de fier oblu, șină pentru cercuri de butoaie, plumb nelucrat, legături coarde vioară, duzini de plaivazuri groase, pacuri, condeie de piatră, ceasloave de Sibiu, psaltiri de București, ocale ardei pisat, funți de ață mocănească, roți de pânză de Ciuc, găitane, peceți și câte și mai câte.

Prin natura ocupației sale, Atanasie Hagi Preda vorbea grecește, turcește, arnăuțește și bulgărește. Om umblat și de ispravă, la curent cu tot ce se întâmpla în Imperiul Otoman și în Țările Române, aducea vești, îi descurca pe mulți din necazuri și era interpretul și apărătorul creștinilor din sat în fața autorităților musulmane...

Când a început războiul cu turcii, zvonindu-se că păgânii vin să prădeze satul, femeile, fetele, bătrânii și copiii s-au refugiat în desișurile ostrovului Tâlchia. În acele zile bântuiau mai ales turcii civili de prin satele vecine și cerchezii. Aceștia din urmă erau cei mai de temut. Bărbați înalți, drepti și ageri, călăreau foarte bine. Umblau înveșmântați în mantale lungi, de culoare gri, iar pe piept aveau încrucișate benzi cu cartușe. Pe cap purtau căciuli cu fundul roșu. Când năvăleau în sat, nimeni nu putea să li se opună. Scotocseau fiecare curte, fiecare casă și plecau, luând cu ei cârduri de vite, o mulțime de lucruri și ostateci. Dintre turci, cel mai crud era un tâlhar, Ibrahim. Acesta, însoțit de un cirac mai tânăr, au intrat în sat după jaf. Un mocan, un munte de om, hotărât și neînfricat, Stan Gheorghe Glăman, i-a smuls însă arma și, până să lovească Ibrahim cu sabia, turcul a fost împușcat de cioban. Calul său, care purta pe spinare o desagă cu bani de aur, s-a speriat și a luat-o la goană, dar a fost prins de oameni într-un arman. Corpul banditului a fost aruncat în Dunăre, după ce i s-a legat un pietroi de gât. Glăman a împărțit aurul sătenilor. Omorârea lui Ibrahim a ajuns la urechile briganzilor din ceata sa, ascunsă în codrii de dincolo de dealurile de la Arab-Tabia, la Sud de Silistra. Turbați, turcii au pornit spre Ostrov, să-l șteargă de pe fața pământului. În acest timp, însă, au sosit rușii, care, de la Călărași, trecuseră în zori Dunărea pe la Chiciu, ocupaseră Silistra părăsită de oastea otomană și înaintau rapid către așezările din apropierea orașului. O grupă de soldați moscoviți a oprit în loc hoarda de netrebnici derutați, împușcând mai mulți dintre ei...

După război și după Congresul de la Berlin (Iunie-Iulie 1878), trasarea graniței cu Bulgaria nu a avut, pe teren, coerența și rigoarea

înțelegerilor stabilite în cancelarii și pe hartă. Așa s-a întâmplat și în cazul măgurei de la Arab-Tabia și al văilor ce o înconjoară, care în loc să revină României, cum indicau măsurătorile topometrice, dar și acordurile stabilite de acte oficiale, acestea au rămas de cealaltă parte, în Bulgaria. Dar despre episodul încordat, vitejesc, de redobândire a dealului și împrejurimilor sale, la care au participat direct ostrovenii, să lăsăm să relateze însemnările din „Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța”, înfăptuit de Grigore Gr. Dănescu (București, 1897).

„Arab-Tabia (Fortul Arabului). O fortificație turcească, din partea Sud-Estică a orașului Silistra, pe muchia dealului Ireal-Ceea-Bair, la doi kilometri spre Sud-Est de Silistra și la șapte kilometri spre Sud-Vest de orașelul Ostrov (Silistra Nouă) și la trei kilometri și jumătate spre Nord-Vest de satul Almalâu, dominând Silistra și Dunărea. Această fortăreață s-a luat de către colonelul Cruțescu (Cmd. Reg. I Infanterie), pe atunci, ce se găsea în garnizoana Ostrov. Ea a fost luată în modul următor: În dimineața zilei de 15 Iunie 1882, în fruntea a patru compănii de linie și ordonând compăniilor din satele Almalâu, Esehioi și Carvăn, ca în dimineața aceleiași zile să întărească linia pichetelor, pe când pe Dunăre era ajutat de un vapor de război și o șalupă Rândunica, și pe malul stâng al Dunării, la înălțimea Gherdapuri, se găsea un batalion din Reg. 6 Călărași; astfel pregătit colonelul Cruțescu ocupă Arab-Tabia. Bulgarii, scandalizați de această ocupație, scot din garnizoana Silistra trupele permanente și concentrează de prin satele apropiate pe oamenii în stare de a purta armele. Colonelul Cruțescu execută în Arab-Tabia lucrări de întărire în partea dinspre Silistra. Iar pentru a spiona mișcările bulgarilor, trimise pe preotul garnizoanei Ostrov, Șeinescu, la Silistra, sub pretextul de a îngriji, împărțăși, niște muribunzi, ca la întoarcere să raporteze despre mișcările neobișnuite, de înarmare, ale bulgarilor; ceea ce auzind, colonelul Cruțescu cere telegrafic și i se acordă de către Ministerul de Război, generalul Fălcoianu, muniții, ajutoare. La invitația comandantului Silistrei de a evacua Arab-Tabia, el se opune; și pregătirile românilor au fost atât de bine luate, că bulgarii s-au speriat și au retras trupele din Medgi-Tabia (alt fort la Sud de Silistra, dealul dominând pe cel de la Arab-Tabia), și astfel Arab-Tabia rămâne României...

Ostrov – cap de pod

Aurelia LĂPUȘAN

Casă dunăreană, una dintre cele mai vechi clădiri ale Ostrovului

Ajungem la Ostrov după două ore de drum în ceață, o pâclă cum rareori se arată pe colinele Dobrogei, care nu ne lasă să admirăm peisajul de un farmec aparte. O vom face la întoarcere, cu sufletul revărsat într-un prea plin de frumos. Nea Lică, iubitor de viteză, conduce Loganul de data

aceasta prudent, îi suduie din când în când pe cei care ignoră indicatoarele, șoseaua este excelentă pentru un traseu turistic fără egal. Nicoleta Lungu și Liliana Gâlcă fac parte din echipaj, sunt pregătite să contribuie la documentarea pentru proiectul care așteaptă să fie finalizat: *Pe urmele lui Teodor Burada prin satele Dobrogei. 180 de ani de la nașterea primului folclorist al Dobrogei.*

Primarul Nicolae Dragomir este prins cu treburile comunei. Îl așteptăm la sediul Primăriei în fața unei cești cu cafea aromată, în timp ce ne delectăm cu povestirile lui Ovidiu Dunăreanu, inepuizabil când este vorba de ai lui. Și-a întrerupt scurta vacanță la munte pentru a ne fi o gazdă desăvârșită în satul natal. Ne promite că ne va deconspira din originalitatea acestei comunități, ne însoțește toată ziua și ne răsplătește cu o documentare prețioasă și argumentată.

Apare primarul. Calm, moderat, atent la întrebări, cântărind bine răspunsurile.

”Ce este Ostrov pentru mine? Locul unde m-am născut, am crescut, am învățat, am plecat, dar m-am întors, am început prima activitate legată de agricultură, viticultură în special, ulterior am intrat în domeniul administrativ.

Am avut posibilitatea să muncesc și în altă parte, însă te trage ața spre casă, frumusețile locului, oamenii, când știi că faci ceva pentru ai tăi, când muncești și trăiești într-o zonă care îți place și poți lăsa ceva în urmă. Aici, la Ostrov, este o zonă plină de istorie, natura este generoasă, oamenii sunt serioși, cu bunele și relele lor. Aici sunt împământeni. Locul unde s-au născut toți

Un muzeu, o adevărată oglindă a vieții satului

ai mei: părinți, bunici.”

-Rezumând, care ar putea fi trei particularități pentru Ostrov?

-Așezarea, pe malul Dunării, de o frumusețe unică, bogăția naturii, locul plin de istorie, plecând din neolitic, - în fiecare vară se lucrează la băile romane ale cetății Durostorum - mormântul sfântului Emilian, unde se încearcă construirea unui schit, cavoul dacic din perimetrul fostului IAS, și nu știu dacă în al treilea rând sau chiar primul, oamenii: gospodari, înțelepți, cu frica lui Dumnezeu.

Avem peste 5000 de locuitori în cele șase sate, din care 3000 sunt în Ostrov. Români sunt peste 90% , avem și câteva familii de turci.

-Ce ați moștenit de la ai dv.?

-Arta de a cultiva vița de vie, pomii fructiferi, cum se cresc animalele. O îndeletnicire din familie. A doua era pescuitul. Avem lacul Bugeac, înconjurat de satele comunei, plus brațul Dunării. Pescuitul este o artă. Și acum sunt mulți care locuiesc pe malul Dunării, deși au suportat mai multe inundații, dar au refuzat să fie strămutați.

-Ce reprezintă Dunărea pentru dv.?

-Oglinda satului. Ea hrănește, ea îmbie la visare. Aici s-a creat în mod natural o microdelta cu tot specificul ei.

-Care este legătura oamenilor cu Dunărea?

-Dacă nu ar fi fost Dunărea, satul ar fi dispărut. Preocuparea cea mai veche este pescuitul, tăiatul lemnului ca material de construcție, creșterea animalelor în ostroavele create. Dunărea asigură bogăția oamenilor, mijlocul lor de existență.

Dacă în alte sate ale comunei mulți au plecat în orașe sau din țară, aici cei mai mulți tineri s-au așezat la casele lor. I-a ajutat și faptul că lucrează la Poliția de frontieră, în învățământ, la Primărie, mulți s-au școlit. Avem 800-900 elevi, o structură tânără a populației cu vârsta până la 45 de ani.

Ca să fii primar într-o localitate trebuie să vrei să te ocupi de activitatea localității și să te implici. Să rezolvi problemele cetățenilor. Să faci ceva pentru comunitate și să rămână.

Primarul Nicolae Dragomir este la al patrulea mandat. Realizările comunei se văd, nu trebuie enumerate.

Plecăm prin sat, vizităm biserica veche de 160 de ani, cu picturi originale, cu piese rare, apoi muzeul satului, o realizare de ultimă oră, abia inaugurat. Un obiectiv turistic cu piese de colecție adunate cu sârg din gospodăriile

populației, obiecte care reconstituie obiceiurile locului, meșteșugurile, o adevărată ladă de zestre a comunității, așezate după rigori muzeistice, demne de o promovare mai agresivă. Exponatele dovedesc multitudinea ocupațiilor tradiționale, grupează activitățile casnice dintr-o gospodărie, piese de mobilier, documente, fotografii.

Intrăm în mai multe case, unde gazdele deapănă povești de viață, mâncăm struguri, bem must, strângem mâini, privim fotografii de odinioară, ne bucurăm împreună redescoperind o lume a satului dobrogean astăzi modernizată, adaptată traiului civilizat, egal cu cel de la oraș, dar în același timp păstrând însemnele unei ospitalități proprii dobrogeanului dintotdeauna, aromele unei vieți tihnite, trăită cu demnitate și morală.

Ultimul popas îl facem în casa bunicilor lui Ovidiu Dunăreanu, piesă de muzeu prin vechime și arhitectură, unde Veronica, soția scriitorului, ne îmbie la o plăcintă făcută ca la bunica, ne dăruiește din coșul ei de gutui câteva și ne promitem că ne vom revedea tot în acest ambient rustic.

Ovidiu ne conduce la mănăstirea Dervent, ne lasă să ne reculegem în fața icoanei făcătoare de minuni, admirăm casa dobrogeană de Oltina amenajată în situ în incinta mănăstirii și plecăm spre casă spărgând clipele drumului în culorile toamnei așternute la picioarele noastre.

La Ovidiu, în pridvorul casei bătrânești, alături de Veronica, soția sa, și de Nicoleta Lungu

Nuntă ostroveană

Florica Constandache: „Familia e averea cea mai de preț”

Mă numesc Constandache Florica, după bărbat... majoritatea mă știe după numele de Cojocarul Florica, am fost bibliotecară.

Sunt născută în Ostrov, în 1932, părinții au fost născuți în Ostrov, eu la fel. Tatăl meu a luptat atât în Primul Război Mondial, cât și în cel de al doilea. Urmare a acestui fapt, a fost în proprietărit la Silistra, în Cadrilater. A primit 10 ha de pământ și teren pentru casă. Acolo am crescut până la 8 ani, deși eram născută aici. În 1940, când România a pierdut Cadrilaterul, ne-am întors acasă. Îmi amintesc dereaua care fiind pe linia graniței despărțea partea română de cea bulgară și ograda noastră: livada era în partea română, iar casa la cea bulgară.

Am fost șase frați, dar am rămas singură. Tata a fost țaran agricultor, muncitor, iar familia avea o oarecare stare. Mama a decedat la 44 de ani, deși tata era cel cu probleme de sănătate, era cardiac. Tata a rămas stâlpul, nu s-a recăsătorit, și-a iubit mult copiii.

M-am căsătorit foarte târziu ...cum să vă zic, eu, m-am căsătorit la vârstă mai înaintată, am ținut mult la tata care era deja bătrân și bolnav și ziceam așa: dacă mă căsătoresc și soțului meu nu o să îi placă că îl îngrijesc? Și am amânat.

Soțul meu a fost ofițer la Dej. Când a trecut în rezervă a revenit la meseria lui de bază. Era din neam de mocani, stabiliți în Ostrov ... de-ai lui Constandache.

Nu am avut nuntă mare, a fost un eveniment organizat în familie, cu aceleași obiceiuri ca în

ziua de azi. În tinerețea mea, nunțile începeau sâmbăta, când se și împodobește bradul. „Deavarul” (vornicelul) era cel care îl împodobește, în casa viitoarei mirese, și tot el îl purta la salon și îl juca.

Ce reprezintă casa pentru dumneavoastră?

Casa este baza, dacă nu ai avea unde să locuiești ar fi jale.

Și familia... ce reprezintă familia pentru dumneavoastră?

Familia e averea cea mai de preț. Tocmai de asta mi-am apropiat o familie tânără care are grijă de mine. În fiecare dimineață, mai întâi așteaptă să mă vadă ieșind, se asigură că sunt bine și abia după aceea pleacă la serviciu.

Care erau jocurile copilăriei dumneavoastră?

Pe timpul acela jocurile erau simple: jucam „frânghia” pe care o întindeam și peste care saream, „șotronul”, unde tot ce ne trebuia era o piatră. Unii mai mari și mai îndrăzneți ne învățau „pepenașii”, unde făceam cuiburi din pământ, așa, dar mai multe nu îmi mai amintesc.

La botez...

Erau aceleași obiceiuri, îmi amintesc că erau ursitoare, dintre femeile din sat, după cum era și moașa. Asta era baba Chirana de la Silistra pe care mi-o amintesc. Parcă o văd și acum cum pregătea prosoape pentru ursitoare.

Aici, în Ostrov, lucrurile erau mai simple, nu aveam obiceiuri multe. La moș se pregătea, la fel ca acum, tava copilului, pe care se așezau diverse obiecte: pieptăn, carte, creion etc. Și ce haz mai era așteptând copilul să aleagă. Se spunea că dacă ia cartea o să fie învățător etc.

La înmormântare...

Din albumul cu amintiri

Din momentul constatării decesului, se proceda astfel: se mergea la primărie unde se declara, și la Dispensar, de unde se obținea certificatul de deces. După aceea începeau pregătirile pentru înmormântare. La noi, la Ostrov, se reunește familia și se plânge acasă... nu e ca prin alte părți. Mortul nu se ține prea mult, dacă familia e pregătită, a doua zi se face înmormântarea.

Pomenile se făceau acasă, acum ne-am mai modernizat.

Dacă merg la un priveghi, merg întâi la magazin și cumpăr fie un sirop, fie făină...ducem fiecare ce avem, o sticlă de vin poate, și se stă toată noaptea, până la ziuă.

Bocitoare mai sunt în sat?

Aici, în zona noastră nu am avut, membrii familiei, atât. La morții tineri și necăsătoriți se împodobește pomul cu mere, prosoape, obiecte de care dispune fiecare familie.

Ce alte obiceiuri cunoașteți?

Colindul. Se începe cu "Bună Dimineața" în Ajunul Crăciunului. În tinerețea mea se pleca cu colindul înainte de răsăritul soarelui. Terminau cei mici și seara veneau colindătorii cei mari, cu „Ceastă seară”, colind de casă, în care se numesc gazdele și se face o legătură între Nașterea lui Iisus și familia de gospodari. Încă se mai colindă de fată mare, pentru tinerii căsătoriți, pentru mort. Dacă în anul respectiv ai mort în casă, le spui colindătorilor și ei colindă rostindu-i în orăție numele mortului...Colindul ăsta e ca o rugăciune. Sunt 12 persoane în grupul de colindători și cântă pe voci diferite. Se mai merge și cu Steaua, Sorcova, Plugușorul.

De Paște...Era Lazărul, iar când nu ploua se jucau Sânzienele și Scaloianul. Se adunau femeile, făceau mâncare și construiau un scaloian mic din

pământ și din coji de ou, îi făceau ochii, nasul și gura. Și plecau femeile cu el să îi dea drumul pe Dunăre și îl boceau, de se țineau copiii după ele. Dar nu se mai țin de multă vreme, mare păcat, era frumos!

Și mai era „Babindeno”, ziua femeilor...unde nu aveau voie bărbații. Obiceiul se ținea după Anul Nou, în preajma Sf. Ion. Se adunau femeile, se făceau plăcinte, și multe altele ... și dacă le deranja vreun bărbat, în afara celui arvunit să cânte, ele îl prindeau și îl batjocoreau. Ieșeau pe stradă mascate de fugeau toți bărbații din calea lor.

Se dădea în bobi?

Da, se dădea.

Descânțece se făceau?

Da, dar s-au pierdut. Aici, la Esechioi era o clarvăzătoare, Sfânta i se spunea, și știa farmecele.

Mai era o tradiție frumoasă de Sf. Trifu, parcă la 1 Februarie. Fiecare familie, fie acasă, fie în câmp, tăia un butuc de vie. Verificau dacă butucul e verde, dacă se putea începe lucrul la vie. Totul se termina cu cinstirea familiei și a casei și era considerat păcat mare să faci altceva.

Sultana Grigore: „Ne jucam imitând, de cele mai multe ori”

Sunt născută lângă Silistra. Tatăl meu lucra la Primărie acolo, era aromân, iar mama era româncă. La 4 luni am plecat spre Ostrov, unde bunica mea avea chiar pe locul acesta o casă cu două camere. Au fost două surori văduve de război cărora părinții le-au dat casa, fiecareia revenindu-i câte două camere. În acele două camere părinții mei și-au înghesuit tot ce aveau și asta a durat până în 1955, când tatăl meu s-a

mutat din nou aici. În 1940 am plecat la Tulcea, tata făcuse cursul superior de comerț, era contabil și responsabil cu starea civilă. La Tulcea am făcut 2 ani de liceu și am continuat la Călărași. În 1955 am venit aici și de atunci și până la pensie am lucrat la Liceul Ostrov, secretar șef. Am doi copii, o fată la București și un băiat la Călărași.

Să vorbim despre Ostrov. Cum îl percepeți dumneavoastră? Mai ales, că, lucrând cu copiii, aveți o percepție diferită.

Nu exista un copil pe care să nu îl cunosc, un părinte cu care să nu fi vorbit sau o casă în care să nu fi intrat. Eu făceam recensământul anual. Copiii erau altfel înainte, erau mai timizi, mai respectuoși, acum sunt mai expansivi, nu îi mai cunosc.

Cum se jucau copiii pe care îi cunoșteți?

Erau jocuri simple. De exemplu, din coji de pepene, făceau vara căruțuri cu care plimbau păpuși din cârpe legate cu ațe. Făceau și felinare. Sunt jocuri pe care le-am arătat și nepoților mei.

Mai era „hoții de pepeni”. Făceam grămăjoare de praf căroră le spuneam pepeni. Un copil era hoțul și stătea într-un colț undeva, iar paznicul pândea. Când paznicul nu era atent, hoțul venea repede și strica cu piciorul cuiburile, asta însemna că a furat pepenii. Se alergau și dacă era prins hoțul, acesta rămânea paznic și tot așa.

Ne jucam imitând, de cele mai multe ori. Îmi amintesc că ne strângeam și imitam nunțile. Ne îmbrăcam în ziar, alegeam mire și mireasă, nun și nună și chiuiaaam.....

Dintre obiceiurile locului, care vi s-au părut semnificative?

Erau extraordinare cele pentru Sărbătorile de iarnă. Îmi amintesc carul cu boi împodobit care se plimba prin tot satul, oprindu-se la fiecare poartă, unde se ura pentru anul următor. Asta era în Ajunul Anului Nou. Seara se mergea cu Buhaiul, făcut dintr-o putină sau dintr-o

cătrună în care se lega piele de oaie cu păr de cal. Colindătorii primeau mere și bănuți.

Aici, de Paște, se înălța un leagăn : din 4 pari drepti, înfipti în pământ și ridicați în formă de x, de care se prindea o grindă, iar de grindă se prindeau două lumânări, niște nuiile groase, iar la bază se prindea o policioară găurită în care se băgau cele două lumânări. Și aici se dădeau copiii în leagăn înainte de Paște, dar mai ales în zilele sărbătorii și în săptămâna luminată. Se adunau băieți și fete, copii și tineri.

Îmi amintesc că după nunți se ieșea cu mascații, tinerii se urcau pe piciorange și așa se petrecea prin sat.

O altă tradiție de care îmi amintesc este “Zborul”, sărbătoarea comunei, care se ținea de Sânziene. Venea jumătate de Dobroge aici, la tiribombe, pe malul Dunării.

Ce meserii tradiționale s-au mai păstrat?

Oieritul, viticultura, agricultura și cam atât. Aici a fost o cooperativă meșteșugărească care aduna multe meserii, dar nu s-au păstrat.

Având tată aromân și mamă româncă, v-ați simțit diferită?

Nu, niciodată. La noi nu au fost niciodată prejudecăți. Tatăl meu era de o bunătate rară și el îmi spunea mereu: așa sunt machedonii..iar mama era foarte aspră, de ... dunăreană.

Dorina Mircea: „Ostrovul e locul meu de suflet”

Sunt născută la Ostrov. La fel și mama mea. Tatăl meu, nu. S-a numit Eneschi, dar nici dumnealui nu mai putea spune de unde venea. Fusese adus aici pe timpul războiului, fără părinți, copil de trupă. Și a crescut aici. Tata a devenit maistru veterinar, un bun profesionist și un om respectat.

Nu am apucat bunicii din partea părinților, mama a rămas singură de micuță, dar îi am

într-o poză. Au fost șase frați. Tatăl lor a murit în timpul războiului, pe la Negru Vodă. Iar mama le-a murit pe drum, când se refugiau din calea frontului, și a fost îngropată într-o biserică.

Când a fost construită casa în care locuiți?

În 1932. A fost ridicată cu mari greutatea de părinții mei. După ce m-am căsătorit, în 1967, am făcut modificări, aducând-o în ani la stadiul pe care îl puteți vedea.

Ce înseamnă casa pentru dumneavoastră?

E locul care ne adăpostește și chiar dacă nu mai este cum a fost ea ridicată inițial de părinții mei, e totul. Și să știți că nu aș vrea să fie înstrăinată nici după ce eu nu voi mai fi. Așa de dragă îmi e. Atunci când, copil fiind, azeam că fetele după căsătorie merg după soț, mă îngrozeam. Dar m-a ajutat Dumnezeu și soțul meu a venit aici.

Ce e Ostrovul?

E locul meu de suflet ... e totul ... nu m-aș putea acomoda niciodată în alt loc.

Vasilica Banu: „De mică duceam boii la arat”

Sunt cam a treia generație de ostroveni. Am 76 de ani. Am fost trei fete la părinți și am rămas eu și o soră mai mică. M-am născut într-o familie de oameni muncitori. Aveau șase hectare de pământ și de mică duceam boii la arat. Ne încălțam cu nalăi (saboți cu talpa de lemn, făcuți de tata), iar tata purta opinci.

Ce jocuri ale copilăriei vă amintiți?

Îmi amintesc de geale, erau oase de miel curățate bine. Dacă nu aveam geale, găseam pietricele. Sau faceam, din praf, pepenași.

Când v-ați îndrăgostit prima dată?

Până la 12 ani m-a ținut tata la muncă brută la câmp. La 12 ani, s-a gândit mama să mă dea la croitorie și am învățat urmărind ce se făcea. Am stat patru ani acolo. După, mi-am luat mașină de cusut și făceam acasă. Prima dragoste a fost la 16 ani. Mama ne spunea că dacă ne lăsam sărutate era ca și cum am fi fost de acord cu un fel de arvună, așa era atunci, nu era ca acum. M-am căsătorit la 25 de ani. Nu voiam să mă căsătoresc pentru că prietenele mele se căsătoriseră, dar nu erau fericite. Mama m-a convins, spunându-mi că trebuie să fiu în rândul lumii. Și așa am făcut și a fost om muncitor, dar mi l-a luat Dumnezeu de 11 ani.

Ne-a cununat preotul Negrea de aici, din sat. Nunta începea joia, când se încep pregătirile atât la fată, cât și la băiat. Vineri se făceau sarmalele. Sâmbătă se venea cu bradul la mireasă, iar duminică se mergea la salon. M-au scos și la cișmea. „Devăroaica” a adus o căldărușă în care puneau mireasa apă și cu care îi uda pe nuntași. După aceea, Devăroaica arunca căldărușa pe o casă și dacă se lovea, atunci se spunea că femeia o să fie bătută de bărbat.

Luni, după nuntă, se făceau plăcintele. Miercurea se fierbea fasole și se aducea cămașa miresei de la soacra mare. Mama miresei își chema rudele și puneau cămașa într-un ciurel. Era cântată și jucată și nuntași puneau bani acolo.

Trofeul Festivalului „Dan Moiescu”, ediția a XXIII-a, rămâne la Constanța!

Ana-Maria ȘTEFAN

Desfășurat în perioada 2-4 Octombrie 2019, Festivalul Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moiescu”, ediția a XXIII-a, organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” în parteneriat cu Primăria Comunei Topalu și Consiliul Local, s-a desfășurat ca în fiecare an la Topalu. Debutând cu parada costumelor populare în fața primăriei în prezența juriului și a primarului Valentin Stanciu, festivalul a continuat pe scena Căminului Cultural Topalu cu ansambluri de dansuri precum: Ansamblul „Mugurelul” Topalu, Ansamblul „Reabina”, Ansamblul „Delikanlilar” Constanța, Ansamblul „Carsium” Hârșova și Grupul Vocal „Fiii Dobrogei” din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, grup înființat de regretata profesoară și interpretă de muzică populară Elena Ionescu Cojocar.

În cadrul concursului au participat 16 talentați concurenți din diverse zone ale țării și au interpretat două melodii – o doină sau o baladă și o piesă autentică reprezentativă cu acompaniamentul orchestrei Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, condusă de maestrul dirijor Dr. Cristian Obrejan. Astfel, Marina Sava, Iuliana Călin, Andrada Petronele Netedu, Delina Zamfir, Ștefania Raluca Ciupală, Florin Ștefan, Andreea Iuliana Huțu, Elena Simona Lazăr, Constantin Belecciu, Andrei – Nicolae Girel, Remi Șapcă Gabriel, Andreea Roxana Ștefănescu, Ioana Georgiana Asiminei, Măriuca Daria Lazăr, Roxana Lupu

și Mădălina Elena Artem, au încântat publicul cu interpretări deosebite, autentice și trăite cu maximă intensitate. În cadrul evenimentului au avut loc și câteva recitaluri ale unor îndrăgiți artiști, precum Mariana Ionescu Căpitănescu, Ilie Caraș, Gheorghe Roșoga, invitat fiind și Ionuț Didi Cojocar – câștigătorul trofeului de anul trecut.

Gala laureatilor i-a adus înapoi pe scenă pe concurenții câștigători, în aplauzele spectatorilor numeroși, iar trofeul festivalului a rămas anul acesta în Constanța. Andrei Nicolae Girel, în vârstă de numai 17 ani, este câștigătorul marelui trofeu. Vizibil emoționat, Andrei Girel a declarat că nu se aștepta să câștige marele trofeu și a mulțumit organizatorilor, orchestrei și onoratului juriu. Trofeul i-a fost înmănat de Președinta juriului, Eugenia Florea, care a felicitat toți concurenții participanți și le-a urat mult succes în carieră!

Mă bucur să mă aflu lângă dumneavoastră din nou la Topalu la cea de-a XXIII-a ediție a festivalului închinat unui mare și valoros interpret, Dan Moiescu. Bucuria însă este și mai mare pentru că am întâlnit alți tineri care vor să pornească pe același drum pe care l-a străbătut cu zeci de ani în urmă Dan Moiescu și a ajuns un interpret de valoare. Acești tineri au har pentru muzică, dar și dăruire pentru cântecul popular. Este un lucru extraordinar, a declarat președintele juriului, Eugenia Florea.

Premiul I a fost obținut de Marina Sava în vârstă de 18 ani din Constanța, premiul fiindu-i înmănat de primarul Comunei Topalu. Premiul al doilea a fost înmănat de Teodor Florentin Isaru

– redactor documentarist în cadrul Societății Române de Radiodifuziune, Iulianei Elena Călin din Pitești. Directoarea Școlii Gimnaziale nr. 1 Topalu, Iuliana Brănescu, a înmănat premiul al III-lea, care a fost obținut de reprezentatul zonei etnografice Romaniți – Remi Gabriel Șapcă. În cadrul concursului s-au acordat și trei mențiuni înmânate de oamenii locului – Ioana Anton, coregraf al ansamblului „Mugurelul”, Ion Bârzan – fost primar al Comunei Topalu, Gheorghe Murat – fost primar al Comunei Topalu. Mențiunile au fost obținute de: Andreea Roxana Ștefănescu din Buzău, Andrada Petronela

Netedu din Botoșani, Andreea Iuliana Huțu din Botoșani. Toți participanții au primit, în semn de prețuire pentru talentul lor, câte o diplomă de participare și flori.

Juriul a fost format din: prof. Doina Voivozeanu - director general al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prof. Silvia Țigmeanu - director artistic al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Eugenia Florea – (președinte juriu) etnomuzicolog, realizator de emisiuni radio și evenimente folclorice, Maria Magiru – director general al Muzeului de Artă Populară din Constanța, și Teodor Florentin Isaru - redactor documentarist - Societatea Română de Radiodifuziune. Seara s-a încheiat într-o atmosferă de sărbătoare, spectacolul continuând cu recitaturile artiștilor: Elena Plătică (solista Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” și profesor de muzică populară în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”), Constantin Măgureanu, Angelica Flutur și Ion Ghițulescu acompaniați de virtuozii instrumentiști ai orchestrei Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, condusă de Cristian Obrejan.

Evenimentul a fost prezentat de Gabi Bădilă și Dan Cojocar.

Parteneri media: Radio Constanța, Radio Doina și Dunărea Tv.

Lansare de carte

„Dan Moiescu – un reper în folcloristica românească”

Ana-Maria ȘTEFAN

Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” a găzduit lansarea cărții monografice „Dan Moiescu - un reper în folcloristica românească,” semnată de Aurelia Lăpușan și Cristian Obrejan. Evenimentul gândit ca un preambul al Festivalului Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moiescu”, ajuns astăzi la cea de-a XXIII-a ediție, a debutat cu declarația directorului general al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prof. Doina Voivozeanu:

Ne aflăm astăzi aici pentru a marca un moment important pentru cultura dobrogeană, pentru folclorul dobrogean al zonei noastre. Este vorba despre lansarea cărții „Dan Moiescu – un reper în folcloristica românească”. Această idee

ne-a venit în primul rând de la Festivalul Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu”, care anul acesta se află la cea de-a XXIII-a ediție. Este cel mai vechi festival de gen din Dobrogea și am reușit să îl păstrăm ani la rând, iar acest lucru ne bucură nespus. Faptul că poartă numele lui Dan Moisescu ne-a determinat să ne gândim că această personalitate merită mai mult decât i s-a oferit până acum. S-a scris prea puțin despre el, se vorbește prea puțin despre el. A fost un mare folclorist, un mare muzician. Ce ne-a mai determinat să ne gândim la editarea acestei cărți, a fost faptul că anul acesta se împlinesc 110 ani de la nașterea lui și nu în ultimul rând că nimeni nu a scris și nimeni nu a lansat o astfel de carte. Demersul a pornit, desigur, de la ideea celor doi colaboratori apropiați ai noștri, doamna Aurelia Lăpușan și domnul Cristian Obrejan. Dar după cum bine știți, de mâine se desfășoară deja Festivalul de la Topalu, Festivalul „Dan Moisescu” și am spus să legăm aceste două evenimente importante și frumoase. Considerăm că este o carte necesară, așteptată și dorită de foarte mulți specialiști și nu numai.

Cartea a fost prezentată de etnomuzicologul Eugenia Florea și de scriitorul Ovidiu Dunăreanu - vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din România și colaborator al revistei „Datina”.

Ne face marea onoare de a scrie articole în revista noastră și astfel crescându-i nivelul și interesul pentru această publicație, a mai adăugat managerul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Doina Voivozeanu, despre scriitorul Ovidiu Dunăreanu.

Lucrarea are o structură foarte bine definită: repere biografice, doine și balade, cântece propriu zise, cântece dobrogene, creație corală, muzică instrumentală, tradiții și obiceiuri, teatru popular (irozii), discografia lui Dan Moisescu, dar și impresii de la cei care l-au cunoscut pe Dan Moisescu, scrise de Ion Cristian - maestru coregraf, Ion Amititeloaie, interpret și tipograf, și Teodor Isaru - redactor documentarist la

Radio România. Contribuie la întregirea cărții profesor dr. Elise Stan – muzicolog, profesor Doina Voivozeanu - managerul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prof. Univ. Dr. Eugen Petre Sandu.

Pe Dan Moisescu l-am văzut când eram elev de liceu la Ostrov. Ostrovul avea o grădină de vară extraordinară și la un moment dat s-a zvonit că vine „Brăulețul”. Era prin anii 63` - 64`. A fost un asalt la grădina Cheia, ea având niște ziduri de piatră în lateral urmate de pomi, în clipa în care a început spectacolul sala era arhiplină, zidurile acelea erau ciorchine de oameni, iar prin copaci, aproape că nu mai credeai că acei copaci pot rezista. Acest moment al apariției lui Dan Moisescu mi-a rămas în memorie ca unul dintre cele mai plăcute și frumoase momente ale copilăriei mele – ne-a mărturisit Ovidiu Dunăreanu. De altfel, cine poate uita melodiile lui? „Bordeiaș, bordei, bordei”, „Cântecul lui Barbu Lăutaru”, „Fetele din Dobrogea”, „Spune, spune, moș bătrân”, „Până când nu te iubeam”, sunt toate creații deosebite, greu de uitat, pe care iubitorii de muzică le pot descoperi în această monografie excepțională, întocmită cu finețe și profesionalism. Toți cei care au scris în această carte despre Dan Moisescu mărturisesc că au lăsat o parte din sufletul și din personalitatea lor în această monografie, conturând un profil de muzicolog, un profil de artist remarcabil. Însă principala „vinovată” de realizarea acestei cărți, (așa cum o numește în glumă Doina Voivozeanu), este Aurelia Lăpușan, pe care o evocă cu nostalgie:

Prietenă dragă a instituției noastre, colaboratoare de mulți ani, redactor șef al revistei Datina, o persoană deosebită cu care reușim să facem niște lucruri excepționale. Am reușit până acum datorită ei să scoatem 38 de ediții anastatice ale unor cărți foarte vechi, aflate de multe ori doar într-un singur exemplar, pe care le oferim gratuit bibliotecilor din țară, instituțiilor de cultură, celor interesați de astfel de documente. Îi mulțumim pentru tot ceea ce

face pentru noi.”

Despre carte, Aurelia Lăpușan ne dezvăluie următoarele:

Dan Moisescu a avut o viață fascinantă, de roman. Am fost convinsă că a lăsat pe unde a trecut însemnele muncii lui. Mi-a stat alături însuși Dan Moisescu cu două documente olograf: o autobiografie în doar trei pagini păstrată de Ion Cristian, scrisă la persoana a treia, și un interviu pe care domnul Teodor Isaru, cu generozitate, mi l-a dat de la Radio și în care sunt și frânturi din viața lui. Așa am reconstituit toată bogata sa activitatea desfășurată folosind ca repere aceste memorii pe care le-am avut la dispoziție. Una peste alta, Dan Moisescu a fost atât de aproape de noi și totuși datele activității lui au fost atât de greu de aflat. Toată viața lui a fost dedicată folclorului, unui folclor autentic românesc pe care l-a slujit în toate ipostazele în care a fost: de preot, compozitor, etnograf, solist, monografist. Sper că această carte să fie cap de serie pentru alte monografii ale unor personalități ce nu trebuie uitate. Vreau să mai adaug cât de frumos am colaborat cu domnul Obrejan. Mă onorează că am semnat împreună această carte.

Amintim că Dan Moisescu a fost preot, a renunțat la preoție și a devenit dirijor, compozitor

folclorist și profesor la Școala Populară de Artă din Constanța. Printre invitații de seamă s-au aflat Primarul Comunei Topalu - Valentin Stanciu, gazda Festivalului "Dan Moisescu", Eugenia Florea – etnomuzicolog, Teodor Florentin Isaru redactor documentarist la Societatea Română de Radiodifuziune, Corina Apostoleanu – directorul Bibliotecii Județene „I.N.Roman”, Anaid Tavitian – teatrolog și mulți alții. Eugenia Florea, veche colaboratoare a Centrului Cultural în Festivalul "Dan Moisescu", este președinta juriului de mulți ani. Prezentă la evenimentul grandios, a declarat cu emoție:

Acest eveniment aduce în memoria mea, în inima mea, întâlnirea pe care am avut-o cu zeci de ani în urmă la Radio România unde eu realizam emisiuni și programe de folclor cu Dan Moisescu. Am constatat atunci cu atâta bucurie că este un om de valoare și nu numai un om, ci și un suflet care este dăruit valorii. De aceea, tot ce a lăsat în urma sa a fost valoare. Pe mine m-a impresionat în mod special omul Dan Moisescu. Vreau să mulțumesc celor care nu dau uitării acest nume. Niciodată un om de valoare nu trebuie uitat.

În partea a doua a cărții se regăsesc cântecele dobrogene pe care le-a cules, interpretat și compus. Despre creația muzicală, dr. Cristian Obrejan – dirijorul Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” din cadrul Centrului Cultural „Teodor Burada”, coautor, un specialist în spațiul muzicologiei și etnologiei, afirmă următoarele:

Dan Moisescu a avut mai multe aspecte ale carierei lui și așa vrea să le evidențiez. A fost un interpret de geniu contemporan cu Maria Lătărețu, cu Maria Tănase și cu alte mari nume. Un dirijor foarte bun, a colaborat cu mari personalități muzicale nu numai din domeniul folcloric, ci și din cadrul muzicii culte. Creațiile lui folclorice sunt extraordinare, sunt cântece adevărate care au rămas în repertoriul diversilor interpreți. Această lansare este și semnalul nostru că aceste nestemate folclorice pe care le veți găsi în carte o să ajute tinerii, interpreții de muzică populară, corurile, o să ne ajute pe noi toți să cunoaștem Dobrogea pe de o parte, folclorul românesc pe de altă parte, și pe Dan Moisescu, bineînțeles, care alături de ceilalți mari corifei ai folcloristicii românești poate fi oricând etalat. Prezent la eveniment, îndrăgitul interpret de folclor Ion Amititeloaie este unul dintre cei care l-au cunoscut personal pe Dan Moisescu, despre care își amintește cu drag: „Am avut șansa să-l cunosc pe Dan Moisescu, i-am cerut părerea, mi-a dat câteva sfaturi pe care le-am ținut minte și pe care sigur le-am păstrat și le voi păstra toată viața.

Finalul evenimentului a fost încununat de mesajul emoționant al directorului general Doina Voivozeanu, care, ca un bun lider, a mulțumit echipei sale deosebite.

Ei muncesc enorm, nu numai pentru cele două evenimente din aceste zile, ci pentru foarte multe altele. Am reușit să formăm o echipă, am reușit să ne coagulăm activitatea și reușim să facem împreună lucruri minunate. Vă mulțumesc dragii mei.

Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene la Constanța

Ana-Maria ȘTEFAN

În perioada 19-22 Septembrie 2019, Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și Consiliul Județean Tulcea, prin Asociația de Management al Destinației Turistice „Delta Dunării”, au organizat Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene, locul unde s-au ales povești și produse autentice, toate făurite în inima Dobrogei.

Pavilionul Expozițional Constanța a fost animat de ateliere, centre de expoziție și puncte demonstrative, prin care publicul a avut șansa de a redescoperi meșteșugurile tradiționale!

Astfel, din comuna Lipnița au participat gospodine iscusite în tainele cusutului, brodatului, precum și al coacerii pâinii în cuptor tradițional. Din comuna Gârliciu, doamnele care au răspuns invitației la acest eveniment au

Timp de patru zile, constănțenii s-au bucurat de activități diverse ce au îmbinat elemente de cultură creativă precum meșteșugurile, dar și tradiții populare ce crează punți de legătură între generații. Evenimentul a avut loc la Pavilionul Expozițional din Constanța, unde au poposit cei mai iscușiți meșteri din Județul Constanța și Județul Tulcea, aducând cu ei tainele pescuitului, ale arderii lutului, țesutului la război, torsului lânii, ale coptului pâinii și ale mâncărilor tradiționale și câte și mai câte! Serile au fost pline de film și concerte susținute de îndrăgiți artiști, ansambluri folclorice și trupe de muzică ușoară.

Împărtășit publicului tainele țesutului la război și ale torsului, iar reprezentantele comunei Cumpăna au venit cu partea de gastronomie, preparând pentru public produse tradiționale dobrogene. Reprezentanții Asociației Culturale „Tomis” Constanța au adus în fața publicului ateliere de pielărie, sculptură în lemn, ceramică. Reprezentanții comunității de germani, ceangăi din satul Oituz, comuna Lumina, au reconstituit o șezătoare tradițională, împărtășind povești demult uitate. La eveniment au participat și meșterii artizani din județul Constanța, care au prezentat publicului pictura pe sticlă, broderii

pe tricotate și împletituri. De asemenea, au fost expuse două cuptoare autentice, dintre care un cuptor de pâine și un cuptor de ardere arhaice realizat de Florentin Sîrbu – profesor în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, secția Arte Vizuale și elevii săi de la clasa de ceramică (foto sus).

Construcția unui cuptor de ardere arhaice presupune reconstituirea fluxului tehnologic

Cucuteni sau Boian, ce s-au dezvoltat pe teritoriul României.

S-a dorit realizarea unui flux tehnologic de ardere arhaică a vaselor din ceramică. Am început prin realizarea unui cuptor bicameral vertical din cărămidă, care este format din vatră și camera de ardere. După realizarea cuptorului, vasele de ceramică au fost introduse în camera de ardere. Arderea a durat aproximativ 11 ore,

(ardere, pasta ceramică), al unei arderi a vaselor din lut. Un pas important în evoluția meșteșugului ceramic îl constituie momentul când olarii au observat că, în funcție de modul cum se conduce o ardere, vasele obținute pot avea nuanțe diferite, prin aceasta realizându-se cele două tipuri de ardere (oxidantă și reducătoare), care au ca finalitate doar un aspect diferit al vaselor, fără afectarea calității acestora.

Clasa de ceramică a profesorului Florentin Sîrbu a pregătit un număr de aproximativ 45 de lucrări inspirate din ceramica din antichitatea greacă, precum și din ceramica culturilor

obținându-se o temperatură de 1100°. După încheierea ciclului de ardere, vatra și coșul au fost închise pentru a se realiza o răcire lentă, treptată a acestuia. A treia zi, cuptorul a fost deschis și lucrările elevilor au fost expuse în jurul cuptorului pentru a fi admirate de public. Procesul de ardere a vaselor din ceramică a decurs conform așteptărilor, iar arderea arhaică a fost un succes. A fost un experiment inedit atât pentru elevi, cât și pentru public. A declarat prof. Florentin Sîrbu din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, secția Arte Vizuale.

O altă surpriză de care constănenții, dar

și turiștii s-au arătat foarte încântați, a fost programul „Salvăm apele române”, în care Ivan Patzaichin a organizat demonstrații de construit canotca și plimbări pe lacul Tăbăcăriei.

Tot în cadrul acestui eveniment au participat și meșteri populari din județul Tulcea - reprezentanți ai Asociației de Turism „Delta Dunării”, care au prezentat tehnici ale cioplirii în lemn, cusături cu motive tradiționale specifice Dobrogei, sculptură în lemn, costume populare, și broderii, iar reprezentanți ai Asociației Meșteșugarilor și Comercianților Tradiționali Rromi au promovat vechile meșteșuguri ale etniei rome prin expunerea acestora într-un cadru public, conștientizând astfel și facilitând accesul publicului larg la acestea. S-au prezentat tehnici de prelucrare a fierului, a aramei și a lemnului, elemente ale portului tradițional, pielărie, obiecte de podoabă.

Prima seară a fost dedicată filmului românesc, iar spectatorii au putut urmări „Eu, tu și Ovidiu”, în regia lui Geo Saizescu. Programul artistic a fost asigurat de Ansamblul Folcloric

Profesionist „Izvoare Dobrogene”, Pindu, Mirela Pană și Cabaret „Unique”, Taraful din Clejani, ansambluri folclorice precum: „Altona” Ansamblul Meglenoromânilor din Cerna, Tulcea „Zadunaiska Sici” - Uniunea Ucrainenilor Filiala Tulcea, „Beștepeanca” - Ansamblul din Beștepe Tulcea, Andrei Șapoval - Tulcea, „Sinicika” - Ansamblul Comunității Rușilor Lipoveni din Mila 23, Vișina, Ansamblul de dansuri grecești „Ta Noufara” din Tulcea, Ansamblul de dansuri armene „Bazmazan”, - Ansamblul Folcloric „Rapsodia Mării” - Palatul Copiilor, Ansamblul „Canlar” - Cobadin, Ansamblul „Mini Elpis” - Constanța, Ansamblul „Dobrogeanca” - Ovidiu, Ansamblul „Delikanlilar” - Constanța, Ansamblul „Vanghilizmo” Mihail Kogălniceanu, Ansamblul „Reabina” - Ghindărești, Ansamblul „Româncuța” - Cumpăna, Ellada Band, Elena Gheorghe & The Band, trupa Vunk, Fuego, Trei Sud Est și trupa Feelings. Prima ediție a Sărbătorii Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene s-a dovedit un succes răsunător.

Gheorghe din Tortomanu

Aurelia LĂPUȘAN

Il chema Gheorghe și era cioban la oile bunicului. Sigur, aduna alături în turmă și oile altor săteni din Tortomanu, dar stătea în odăița pregătită de bunica, mânca la masă cu toți ai casei și uneori își scotea din traistă o carte din care citea cu glas tare. Era din familie, cum s-ar spune, om de încredere și foarte destoinic la orice. Respectat de copii, de femeile din casă, de bărbații care îi cereau te miri ce serviciu.

Gheorghe nu avea pe nimeni, umblase pe la diferite orfeline, fugise într-o noapte și se aciuse în sat. Bunica, care crescuse mulți copii, i-a făcut loc și lui. I-a oblojit piciorul, l-a întremat, i-a dat un spațiu care să fie doar al lui, îi spăla hainele, îl omenea cu tot ce făcea bun pentru ai ei.

Bunicul avea un fel al lui de a se purta cu Gheorghe. În fiecare an se tocmea cu el în ziua de Sfântul Dumitru. Era lege în casa noastră. Deși Gheorghe stătea de mai bine de douăzeci de ani în odăița din curtea bunicilor, tropăind din piciorul ciunt care îi fusese degerat cândva, pe câmp, mânca din aceeași oală cu noi, el se tocmea în toată regulă, an după an, în ziua de Sf. Dumitru, cu stăpânul oilor. Adică cu bunicul.

Nu știu care era prețul, știu doar că ritualul se repeta în fiecare an numai de Sf. Dumitru. Am apucat să-l întreb pe bunicul Zamfir de ce făcea acest ritual numai într-o anumită zi și numai între ei, bărbații, bătând palma și bând aldămașul. Răspunsul lui a fost simplu: Ziua Sfântului Dumitru era o zi a soroacelor, când se terminau învoielile și trebuiau refăcute altele, ciobanul își primea simbria, stăpânul își arăta mulțumirea și bătea palma pentru anul care începea.

Tocmeala se petrecea în dimineața zilei de 26 Octombrie, în camera de la stradă, gătită pentru ocazii mari. Doar ei doi. Apoi Gheorghe îl însoțea pe bunicul, așezat alături pe scaunul căruței, până la Panairul de la Medgidia, unde vindeau brânza, lâna, pastrama și reveneau în sat cu sacii plini de cele trebuincioase traiului pentru iarnă.

Rezerve de-ale gurii care nu se puteau face în casă.

În credința populară, anul era împărțit doar în două anotimpuri: vară și iarnă. Dacă Sfântul Gheorghe „încuia” iarna și înfrunzea întreaga natură, Sfântul Dumitru desfrunzea codrul și usca toate plantele. Exista credință că în ziua Sf. Dumitru căldura intră în pământ și gerul începe să-și arate colții. Sau că se deschid porțile Cerului și se coboară iarna peste lume.

Și în Dobrogea Sfântul Dumitru este considerat patronul păstorilor, ziua lui fiind aceea în care ciobanii află cum va fi iarna. Ei își așezau cojocul în mijlocul oilor și așteptau să vadă ce oaie se va așeza pe el. Dacă se va culca o oaie neagră, iarna va fi bună, iar dacă se va culca o oaie albă, anotimpul rece va fi aspru. Un alt mod de a afla cum va fi iarna este acela de a urmări mersul oilor în dimineața sărbătorii Sf. Dumitru. Astfel, dacă dimineața se va trezi mai întâi o oaie albă, care va pleca spre sud, iarna va fi grea. Dacă se va trezi o oaie neagră și va pleca spre nord, iarna va fi ușoară.

Ciobanul Gheorghe de la Tortomanu era un om fără școală. Învățase să citească și să scrie de la ciobanii mai în vârstă cu care plimba oile peste sat. A descoperit o lume care îl fascina și s-a apucat serios de citit. În cămăruța lui din curtea bunicilor i-am descoperit letopisețele lui Neculce și Ureche, Ciocoi lui Filimon, poeziile lui Eminescu. O adevărată bibliotecă de om citit.

Când pleca la Medgidia, la Panair, după ce bea aldămașul cu stăpânul oilor, ciobanul Gheorghe cumpăra cărți pe banii primiți simbria. Să aibă ce citi peste iarnă. Să-și întrească biblioteca.

Astăzi, ciobanii, câți or mai fi, folosesc Iphone, tableta, facebook-ul, sunt racordați la viața mondenă. Letopisețele lui Neculce și Ureche au rămas prinse în poveste. Ca și amintirea bunicului tocmindu-se cu ciobanul oilor sale pentru fiecare an de muncă și grijă, de încredere și omenie. Și cinstindu-l așa cum se cuvine, de la egal la egal.

Om bun și pomul copt dau rod vieții

Laurențiu DESPINA

„Copacii sunt efortul nesfârșit al Pământului de a vorbi cu cerul”
- înțelepciunea populară

În Octombrie, gutuii plâng de fericire. Lacrimi galbene li se împleticesc în barbă și belșugul lor miroase a copt și a dulce strepezit. Merii stau de vorbă cu perii de-ale lor în timp ce împodobesc livezile gospodarilor care au pus suflet roditor în pământ. Prunii vin cu albastrul lor vânătiu-mat, asortat cu un cer plumburiu din zilele când toamna ne ceartă și, uite-așa, de la o zi la alta, livada prinde culoare și umple privirea de spectacolul pomilor care cinstesc anotimpul belșugului. O toamnă care mustește de roade și te îmbie să-i treci pragul cu încredere, să-i savurezi bunătățile cu gust de copilărie, la un pahar de must rozaliu și un pic înțepăcios. Dar cu strugurii e altceva, și în această scriere vom vorbi despre pomii fructiferi din curțile oamenilor,

O caisă de soare

pomii care se oferă a fi gata de a umple coșurile de nuiele, borcanele din camere sau pervazurile ferestrelor. De a da gust și culoare în așteptarea iernii celei lungi.

...În popor, din moși strămoși, se spune că în trecerea noastră prin viață, pentru a-i da sens și valoare, prețuire pentru darul de a ne fi născut, trebuie să plantezi un pom, să faci un copil și să construiești o casă. Sunt niște reguli nescrise, dar cu toate acestea ele s-au înrădăcinat adânc într-o concepție existențială care a pus în prim plan viața și perpetuarea ei într-un cadru armonios creat de casă și natură. Toate acestea dau împlinire și te fac să le respecti și să le valorizezi

ca pe o comoară, alături de care îți bucuri toate zilele. În universul gospodarului român, pomul este un element indispensabil, astfel încât curtea i-a fost plină mereu de „dulceața” pomilor care au rodit și i-au colorat viața cu florile și fructele zămislite de natura blândă și darnică.

Pe vremuri, casele tradiționale aveau în exteriorul lor ograda și grădina cu legume și pomi fructiferi. Iar frumusețea grădinilor era dată tocmai de bogăția culorilor și a spațiului „viu” care însuflețea împrejurimile casei de locuit. Indiferent de vârsta lui, de la îmbrățișarea pământului, până la uscăciunea cea veșnică, timp de zeci de ani, pomul este un copil care cere atenție și dragoste. De aceea, gospodarul este părintele care se învrednicește cu grijă de soarta lui, astfel încât să-i fie un companion de nădejde prin viață și să se bucure de darurile lui. Dincolo de poezie și, uneori, păguboasă melancolie, inima unui pom bate tăcut, dar cu spor și rod. Repere de bază ale curții, pomii fructiferi fac parte și din familia oricărui gospodar, alături de care își leagă drumul în viață.

Se spune că însemnătatea unui pom este foarte mare în credința populară, astfel încât mai multe obiceiuri sunt luminate cu învățăminte de către pomii fructiferi. Astfel, de Moș Nicolae, oamenii obișnuiesc să pună crenguțe ale pomilor fructiferi în case, lângă icoane, înflorirea lor până la Anul Nou fiind un semn de recoltă bogată în anul ce vine. La Întâi Făurar, ortodocșii prăznuiesc pe Sfântul Mucenic Trifon, cel care păzește livezile de omizi și lăcuste, ocazie cu care se curăță pomii și se stropesc cu apă sfințită, tot ca o formă de „protecție” a recoltei ce va veni. În ajunul Bunei Vestiri, la sfârșitul lui Mărțișor, se afumă casa și livada pentru a alunga omizile. De Sfânta Marie mică se împart din fructele toamnei, cele mai des întâlnite în împărțeala gospodinelor mai credincioase fiind strugurii și prunele, pentru pomenirea sufletului celor plecați în altă lume. De Ziua Crucii, la 14 Septembrie, se bat nucii, dar culesul lor ține încă o lună de toamnă și, potrivit concepției din popor, în această zi nu se mănâncă fructe al căror aspect duce cu gândul la cruce – nucii, prune.

La Valu lui Traian se află Stațiunea de Cercetare și Dezvoltare Pomicolă, una dintre puținele SCDP-uri din țară rămasă încă să mai rodească. Piersicile de Valu au devenit chiar un

brand național, așa cum se vorbește de pepenii de Dăbuleni sau de roșiile de Giurgiu. Aici se află o adevărată împărăție a piersicului, fructul care a prins cel mai bine în Dobrogea și și-a făcut casă în acest ținut mângâiat de Soare. Pe hectare întregi de livadă se întinde Colecția Națională de piersic, una extrem de ofertantă dacă avem în vedere că în patrimoniul Stațiunii se găsesc peste 500 de soiuri de piersic și nectarin, rânduite disciplinat, asemenea unor soldați conștiincioși care ne cotropesc verile cu fructele lor. Iar peste 30 de soiuri din cele existente pe plantațiile de la Valu au fost create chiar în cadrul Stațiunii. Dar tot aici se mai găsește și un Regat al caișilor în care se află mai mult de 300 de soiuri, mai bine de 15 fiind născute la Valu, precum și plantații de migdal, toate cele enumerate făcând parte din speciile termofile, mari iubitoare de lumină și soare.

Dr. ing. Corina Gavăt este "trezorierul" Băncii de piersic și nectarin și ne "vorbește dulce" despre pomii ei, despre "universul în care trăiește zi de zi și în mijlocul căruia ai parte de o poveste cu roade bogate. În vara care a trecut, de pe un singur hectar s-au recoltat în jur de 24 tone, contribuția unui pom fiind de aproximativ 33 de kilograme. *Și cerul este frumos, și câmpul, pădurea, apele curgătoare, dar într-o livadă care toarce bogăție de culori și gusturi ademenitoare, de plăceri care ne dau gust bun și sănătate, parcă este altceva. Aici, la Valu, este un mic Rai în care nu te plictisești în a-i descoperi frumusețea și bogăția roditoare. Pomii fructiferi au o energie pozitivă, care te încarcă reconfortant. Aș spune chiar că pomii sunt un prieten, rezonăm cu ei, de parcă am ști unii de alții când ceva nu este așa cum ne dorim*".

În orice livadă, indiferent că este o "fabrică" de fructe, sau doar una artizanală de prin curți, gospodarii au deprins de-a lungul timpului lucrările necesare pentru a-i păstra sănătatea și a-i spori rodul. Plantatul îți dă satisfacție amenajând un locaș pentru viitorul pom. Săpatul gropii și pregătirea așternutului mocirlos este o etapă importantă pentru a porni pomul în drumul lui, de a-i crea un culcuș confortabil pentru rădăcina atent poziționată în pământ. Dirijatul trunchiului și apoi fasonarea coroanei, curățarea de crengile uscate, protecția trunchiului de rozătoare sau a coroanelor în vremurile reci, cu temperaturi de îngheț, sunt treburi de întreținere care stabilesc o legătură între om și pomul pe care-l îngrijește. Pasionați de pomicultură sau doar simpli posesori de pomi fructiferi, oamenii au făcut din întreținerea lor un obicei peren. Au învățat să-și altoiască pomii, fie că o fac primăvara sau toamna, să îi taie la cep, sau să le facă ciupirile pentru a elimina lăstarii care pornesc în vegetație. De altfel, altoitul pomilor este un adevărat ritual în care unii s-au specializat și l-au transformat într-o artă transmisă din tată-n fiu. Udatul pomilor în anotimpurile în care ploile se lasă așteptate este un rost convenit de a le stinge setea și de a le da poftă de viață, iar culesul este spectacolul desăvârșit după un an de așteptare în care crengile încărcate de fructe se oferă darnic. Se spune că în fructele pomului să nu vezi generozitate, ci o neobosită sete de viață și de continuitate. Binecuvântare pe Pământ, pomii fructiferi sunt un tovarăș de drum al omului în călătoria lui prin viață. Și, poate nu întâmplător, pomul fructifer a inspirat la o cugetare adâncă, de mare adevăr în formarea și devenirea omului în lungul său drum pe această lume:

*Educația este ca un pom fructifer,
dacă nu e altoită face fructe mici și acre.*

Robert Frost

Natura chiar are „talent” la desen

O carte de melancolii: „Dulcea povară” de Jean Badea

Vartan ARACHELIAN

Ridicat prin confiscarea unei anexe vitale a Liceului din preajmă, Teatrul de Stat din Constanța devenise promisiunea unei insule de lumină în anii „obsedantului deceniu”. Din nefericire, cum se întâmplă cu visele adolescentine, care ne vizitează și la maturitate, viitorul avea să fie altfel. Teatrul n-a reușit să depășească stadiul pedagogic care era hărăzit școlii. De ce n-a fost să fie? Greu de răspuns. Avusese, totuși, de

toate încă din pruncie: o sumedenie de actori dăruți cu har, regizori cu amprentă personală nepereche... Ce-i lipsea? Nimic. Avea ceva în plus. Un plus toxic; intrusul care roade fructul dinlăuntrul. Iau la întâmplare, nu tocmai... întâmplătoare. Un actor născut retardat pentru scenă, dar îndrăgostit furibund de ea, încât se ținuse scai de creierul afacerii. Altul, care nu era bâlbâit, chiar cu o dicție perfectă, dar țeapăn cum numai un vechi activist de partid putea fi, incapabil să rostească o frază proprie numit să fie veșnic „directorul nostru”. Apoi, de ce să ne mirăm, publicul să fie modelat de nevoile unui teatru pedagogic de sorginte macarencovistă; el se plictisea repede de mers la teatru, preferând bodegile locale...

După un deceniu și ceva, după ce mă rupsesem cu greu de urbe, ca să-mi completez școala, am revenit. Eram ziarist, nevoie mare, cu dosar de cadre în regulă, nu ca la ziarul local. Nu cred că primul drum l-am făcut la Teatru, mai degrabă la ziarul unde lăsasem ceva regrete. Aici aveam să aflu despre starea de greață pe care o trăia teatrul. Nu, nu se pregătea să nască performanța! Sala era pustie, chiar în săptămâna premierei. Ca și orașul la ora când ziua se îngemăna cu noaptea. Parcă o molimă decimase pietonii orașului. Plictisul devenise rege, un rege gol, jefuit de podoabe.

„V-am dat Teatru să-l păziți/ Ca un lăcaș de Muze/ Cu el curând veți fi vestiți/ Prin vești departe duse.” Din păcate, niciodată teatrul

Constanța anilor 60

nostru n-a cunoscut excelența! Îndemnul lui Ienăchiță Văcărescu fusese risipit pe monedă mărunță. Până și un coleg de-al meu, elev în clasă terminală la Hidrotehnica, juca într-o piesă uzbekă. Pe aceeași scândură unde-și purtase pașii, maiestuos, regal, George Vraca, trăindu-l pe Ovidiu, închipuit de către profesorul Grigore Sălceanu. Vraca salvase piesa, cam pedagogică, cu vocea sa cadentată, ca un pendul, din metrica eminesciană folosită în „Odă”...

Cum la modă în anul acela, 1968, an de grație și pentru presă, era „vox populi”, am publicat o anchetă în care figura atât numărul spectatorilor, cât și opinii ale unora. Despre repertoriu, dar și despre performanțele actoricești. Alături de oglinda fabulistului pusesem în pagină oful și amarul victimei de amor tradus. De infidelitate. Apariția paginii din ziarul de tineret, unde cei cinci ani de gazetărie - 1965-1970 - aveau să fie și cei mai confortabili din comunism, a produs scandal. Conducerea redacției a primit proteste și reclamații nu doar din partea conducerii Teatrului. Îndreptățite? Poate, numai că în fruntea cohorții era secretarul cu propaganda al Regionalei de partid. Se demascase, vorba unei celebre autorități în materie de indicații prețioase; drumul spre excelență al acestui teatru era blocat chiar de calitatea culturală a activiștilor de partid locali. Ei îndrumau, controlau

și sancționau orice îndrăzneală culturală. Cine erau ipochimenii? Pentru unul dintre ei, singurul contact cultural fusese responsabilitatea de a rupe biletele la Cinema „Regina Maria”.

...În sfârșit, trebuie să divulg că această tristă amintire mi-a fost stimulată de o excelență carte semnată de Jean Badea. Trudnică lucrare făcută însă cu pasiune și multă melancolie. O surpriză dintre cele mai plăcute. Sunt aproximativ două sute de crochiuri de actori, regizori, artiști dramatici, dar și de revistă. Un detașament care a făcut ca orașul acesta, unde cândva ne înghesuim să scriem, sfidând trecutul monarhic al provinciei voievodale, că are mai multă cultură ascunsă sub colbul veacurilor decât pe pământ, să fi reușit să schimbe raporturile. Mulți dintre ei au devenit valori naționale. Chiar dacă excelența le-a fost hărăzită în alte locuri, decât în urbea noastră, trecerea lor prin Constanța a lăsat urme. Fie și nostagice cum sunt în această carte pe care v-o recomand cu frățească căldură: „Jean Badea, DULCEA POVARĂ, schițe de portret din lumea teatrelor constănțene, Ex Ponto, 2017.”

Nota redacției:

Proiectul editorial a fost inițiat și susținut de cotidianul Ziua de Constanța, cu sprijinul teatrologului Anaid Tavitian și al jurnalistului cultural Mirela Stângă.

Povestea vorbelor

A-și găsi bacăul

Ioan ADAM

Efluvii ungurești sunt depistabile în zicala a-și găsi bacăul, ce vrea să spună a da de bucluc, a găsi „nașul”, adică persoana aptă să țină pe cineva în frâu ori să-l învețe minte. În Etymologicum Magnum Romaniae Hasdeu avansa ipoteza că la baza expresiei s-ar afla vameșii băcăoani, vestiți prin secolele al XIV-lea și al XV-lea pentru exigența lor. Pentru a înțelege lucrurile ar trebui să refacem hărțile Moldovei și Țării Românești din acele veacuri, reținând amănuntul că până în vremea lui Ștefan cel Mare muntenii stăpâneau și sudul Moldovei și al Basarabiei, teritoriu pe care l-au pierdut după Vlad Țepeș și Radu cel Frumos. Până când, în urma unor războaie norocoase, Ștefan cel Mare a împins granița la Putna și Tecuci, aceasta se afla binișor mai la Nord, Bacăul și Bârladul fiind, am zice astăzi, „localități de frontieră”. Scrupuloși la datorie, vameșii băcăoani îi impozitau cu strictețe pe negustorii și călătorii străini, dejucându-le tertipurile și pofta de câștig

necinstit.

O altă explicație, mai plauzibilă, după părerea mea, trimite la cuvântul maghiar bakó, însemnând în românește călău, adică un expert în bătăi, torturi și execuții. Ardelenii au românizat asprul termen maghiar, articulându-l enclitic. Bacăul era deci călăul, gâdele, gialatul, casapul ori torționarul ce producea suferințe memorabile, demne de povestit altora. Călăii erau îndeobște țigani, amănunt ce adăuga suplicului o nuanță umilitoare suplimentară. Când aventurierul venețian Aloisio Gritti încearcă, în 1534, să unească cele trei țări românești într-o Dacie otomană, moldovenii lui Petru Rareș și transilvănenii lui Ioan Zápolya se unesc, îl înving la Mediaș și-l condamnă la moarte. Gâdele, oferit voluntar, fu un țigan care nu a revendicat decât cizmele celui executat. Judecata balaoacheșului se dovede bună, căci sub căputele încălțărilor victima ascunsese multe pietre prețioase.

Bacău, carte poștală

Un călău țigan, adică un bacău, avea – povestește Miron Costin – și domnul moldovean Ștefan Tomșa: „Avé un țigan calo, ce să dzice pierdzătoriu de oameni, țigan gros și mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătându pre boierî: «S-au îngrășatu, doamne, berbecii, buni sântu de giunghiat» Ștefan-vodă râdé la ceste cuvinte și dăruia bani țiganului.”¹

Ulterior, când numele orașului Bacău a ajuns vestit și ca reședință domnească, vechiul sens, cu rezonanțe ardelenesti, al cuvântului bacău a ieșit din uz. Amintirea lui e conservată însă în expresiile a arăta bacăul cuiva, ceea ce vrea să spună a amenința pe cineva cu o bătaie zdravănă și a-și găsi bacăul, adică a intra într-un bucluc, într-o belea, într-o dandana de ținut minte. În Haimana, cânticel comic inspirat de instabilitatea guvernelor de prin anii 1866-1870, când slujbașii erau schimbați ori mutați intempestiv de colo-colo, după bunul plac al celor ajunși fugitiv la putere, Alecsandri folosea tocmai această expresie de pomină:

Să vedeți: niște patrioți fără posturi se încercară a face, sanche... o revoluție, strigând prin mahalale: gios, ua, ua, ua! sus ua, ua, ua!... un caraghioslâc ca toate revoluțiile de la noi... Administrația, voinică însă cam spăriată, ceruse ajutor prin telegraf de la București; un regiment de vânători plecase din capitală cu artilerie, dar până a nu sosi la Turnu, polițaiul de oraș hărțuise revoltanții și numai cu cinci dorobanți îi legase butuc și-i dase peșcheș procurorului!...

1. Letopisețul Țării Moldovei. Îngrijirea textelor, prefațarea letopisețelor, glosar și indici de Tatiana Celac, Editura Hyperion, Chișinău, 1990, p. 149.

Eu, considerându-i ca pe niște suitarii de cafea, am fost de părere să-i achităm, pentru ca să nu le dăm o importanță de victime politice; dar guvernul găsi opinia mea subversivă și mă puse deocamdată în disponibilitate, rezervându-mi postul de polițai...la Bacău!...[...]

La Bacău îmi găsi bacăul, căci în timpul alegerii deputaților, am scăpat ca prin urechile acului din ghearele unor libertași independenți: însă fiindcă nu izbutisem a face ca să se aleagă candidatul guvernului, am fost

Bacăul. Desen. sursa internet

strămutat tocmai la Ismail, și de la Ismail tocmai la Pitești, și de la Pitești tocmai la Dorohoi, și de la Dorohoi tocmai la Călărași, și de la Călărași tocmai la Mihaileni, și de la Mihaileni la dracu, și de la dracu la tată-său...[...]

Am cutrierat astfel toată România, de la Carpați la Dunăre, în lung și-n larg, închiriind mereu la case, și am trecut ca un fulger prin toate ramurile. Judecător mă vrei? am fost; subprefect mă vrei? am fost; polițai mă vrei? am fost; până și primar, până și vameș, până și împiegat la regia tutunului, din care s-a ales numai fum și scrum.²

Azi, când lucrurile par a se repeta până și la „regia tutunului”, iar milioane de români și-au găsit bacăul „tranzitiei”, n-ar fi rău să știm izvoarele ungurești ale cuvântului, românizat ulterior printr-o „coalitie” lingvistică de durată.

2. V. Alecsandri, Opere, V, Teatru. Text ales și stabilit, note și variante de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, col. Scriitori Români, Editura Minerva, București, 1977, p.118-119.

Bun găsit dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Bună-i munca, zice o vorbă de pe la noi, dar și mai bună-i hodina. Mai ales dacă la hodină îi mai pui și o leacă de hrană care să dea snagă, putere, celui cu oasele rupte de muncă. Chiar și animalul care este hărăzit de la natură a trage pentru om, își primește tainul, porția de hrană, fie că este el mai vrednic ori mai lipsit de vlagă sau mai leneș, dară omul satului, la care munca nu a fost niciodată floare la ureche. De aceea, el avea grijă să se hrănească bine, fiindcă bine, când e vorba de ce bagi în gură, nu a însemnat, la omul muncit, musai mult. Mai degrabă sănătos, ca la mama sa acasă, adică știind dinainte că ceea ce mănâncă îl va hrăni, nu îl va uide ca otrava cea frumos colorată care într-un fel se arată ochiului și taman invers servește corpului.

Dar pentru că acela ce nu gândește azi ce va mânca mâine sigur va mânca răbdări prăjite, femeia gospodarului, cugetând la grijile casei, a fost aceea care a știut mereu cu ce se vor hrăni bărbatul, copiii și ceilalți din ograda sa și azi, dar și mâine. Ea știa cel mai bine cine trebuie să primească hrană, în ce mod se cade a i se da, cât de multă și mai ales ce fel de hrană, după timpul din zi, munca făcută și felul în care a învățat de la mama domniei sale că trebuie a se așeza mâncarea în fața omului încât fală, iar nu silă să-i facă.

Se spune că „mâncarea de dimineața, lungește viața”, dar ce însemna oare „de dimineață” pentru plugar? Omul care se pornea la ale sale treburi când luceafărul de zi încă dormea pe bolta cerească și niciun cocoș din sat nu se încumeta a-l trezi, nu amâna a-și face treaba pentru a mânca înaintea zorilor zilei. Mama mare cocea pita în puterea nopții, pentru a o scoate din țest, aburindă, mirosind de-ți întorcea nasul și frigând la palme, ceva mai înainte ca tata mare să fi înhămat caii și să fi gătit căruța de drum.

Nicio femeie cu mintea întreagă nu se încumeta a uita la plecare hrana de peste zi. Dacă vreo zăludă de muiere avea mai multă vreme pentru ea, de gătit și îmbrobodit, decât de pregătit hrana și apa pentru cei duși la muncă, aceea trebuia să vină pe jos înapoi de la arie sau lan, cât ar fi fost drumul de lung, când soarele nemilos făcea ciocârlile să-și uite cântul în lanul de grâu și ținea prigoriile însetate de lipsa ploii. Coșul cu merinde și bota cu apă erau cele mai de preț lucruri care nu trebuiau să lipsească din car, altfel ea și ai ei erau nevoiți a mânca ceva „răbdări prăjite”. Poate doar să fi avut norocul să fi găsit pe aproape o vie ori un pom cu poame coapte

pentru a-și ostoi foamea până la întoarcerea din sat a uitucii.

Când om și animal se apropiau de locul la care aveau de lucru, femeia scotea ceva dinainte pregătit pentru a pune la cale „foalele” și pentru a nu da prilej vreunui cuc să îi spurce fiindcă nu au înghițit nimic. Mai era și vorba că „sătulul nu crede celui flămând” și de nimereai vecin vrednic și hrănit, mai mare rușinea să te dai masei lăsând postata de coasă, rândul de porumb sau de vie, adică să fii mai prejos ca el. Mâncarea nu-i o rușine, când mănânci ce se cuvine. Mâncată în car, pe îndelete, cu codrul de pâine abia răcit în care s-a mai pus și o leacă de ceva, nici nu te umflă ca pe cimpoi, dar nici nu mai era rost de ros în gol.

Cât timp se muncea, hrana, strânsă în pânza de in, pusă în coș sau în traistă, se hodinea învelită precum pruncul la umbră de pom sau de car, atârnată de o creangă, pentru a nu ajunge la ea soarele, dar nici furnicile, ciorile sau alte lighioane. Încă de cu iarnă, de la Marția ciorilor, femeia dădea pomană pentru ca ciorile, găile, câinii sălbaticiți ori alte ființe ale pământului să nu-i fure traista cu mâncare ori să se înfrupte din ea. Și ședea ferit coșul cu merinde până ce soarele se așeza către miazăzi și dogorea cel mai tare. Atunci femeia era trimisă la capul locului să gătească masa.

Întindea ea cergă sau țol curat la umbra carului sau a vreunui copac, peste care așternea ștergar alb, de cânepă, să fie frumos. Măcar hrana se cădea, cât de săracă ar fi fost ea, să fie îmbietoare, frumoasă, căci destul de grea și urâtă era cel mai adesea viața. Bucatele se cădea a fi luate cuminte, cu pioșenie, cu sfială, cu gând curat ca ștergarul pe care erau așezate, pentru a face bine trupului, dar și sufletului. Se așeza pita sau

mămăliga rece, brânza, ceapa, slana, strachina cu te miri ce adus de acasă, sarea legată în cârpă și cuțitul. Apoi se trăgea aproape bota, plosca sau urciorul cu apă, pentru a fi la îndemână. Stând jos pe țol, pe iarbă sau pe pământul gol, în capul oaselor sau într-o rână, rezemat într-un cot adică, femeia împărțea pita rupând-o cu mâna în atâtea bucăți câți meseni avea, bărbatul spărgea ceapa în pumni și o presăra cu sare, apoi tăia slana și ce mai era nevoie. Toți mâncau încet, mestecând alene, povestind între înghițituri despre una, despre alta. Hrana lor, de cele mai multe ori săracă, le pria, era primită de corp cu bucurie. Se spune că mâncarea țărănească, puțină boală aduce, iar dacă mănânci linte, crești la minte, așa că mult, puțin, să fie primit!

Cei mai trândavi ori istoviți spun că „hrana aduce omului boala porcului”, adică nu ar strica nițică odihnă trupului. Și nu doar ei, căci și înțeleptul spune tot cam așa, că „îmbuibarea te lenevește, iar flămânzia de tot te slăbește”. Era însă grija femeii și strânsoarea baierelor pungii de a pune stavilă gurii și a nu strica vrednicia

omului, căci „nu e vinovat cel ce mănâncă șapte pite, vinovat e acela care i le dă”. Se cuvenea deci o leacă de odihnă. Caii sau boii erau liniștiți cu câte un braț de nutreț, iar țăranul, căruia timpul nu-i ajungea niciodată, se odihnea.

Oamenii de azi spun hrana de după chindie îi otravă, dar țăranului masa de seară îi era cea de căpătâi, căci atunci el și ai lui se trăgeau în băătura casei de pe unde îi purtasera treburile peste zi. După ce soarele se grăbea spre apus, la lumina lămpii sau a felinarului, când vitele aveau după ce rumega, iar animalele mici și păsările păreau îndestulate de hrana pusă în iesle sau în troc, la toată casa de țăran se așeza masa. Masa mare, pentru cine avea parale, masa mică, pentru cel ce nu avea nimic, însă toate începeau și se terminau cu semnul crucii.

La cele mai multe case nu erau scaune multe, iar în jurul mesei nu se puteau înghesui toți, așa că se mânca cu rândul. Lingurile nu erau nici ele destule și tot cu rândul, cu aceeași lingură, luau mâncare mai mulți, după rânduilele familiei, dar

borșul de lobodă și ștevie acrit cu corcodușe, sorbit alături de pâinea mai nouă sau mai veche, fărâma de mămăligă din strachina cu lapte de vacă, de oaie sau de capră, bucățica de brânză abia închegată la fundul sedilei, dădeau tuturor bucuria de a putea mulțumi pentru hrana de care avuseseră parte. Rămâneau să mai adaste câinii și pisicile care mâncau după terminarea mesei, când mai rămânea câte ceva și pentru hrana lor.

Duminica și în zi de sărbătoare alta era rânduiala. Una din femei rămânea acasă când ceilalți erau duși la biserică. Rămânea o pasăre mai puțin prin ogradă, căci puțini se puteau lipsi de un animal mai mare pentru hrana familiei, și se așeza masa cea mare, ca pentru oaspeți. Bărbatul cel mai vârstnic, capul familiei, cum se spune, era mereu așezat, după cum se cade, în capul mesei, apoi bărbatii, după rânduiala bisericească, partea femeiască și la urmă copiii. Bărbatul din capul mesei spunea rugăciunea, după ce toți se ridicau de pe scaune, apoi primea pâinea și cuțitul. Sprijinea pâinea de piept, ca pe sfintele odoare, îi făcea cruce pe spate cu vârful

cuțitului, apoi o tăia cu grijă în felii, împărțind-o tuturor celor de față. El era primul ce primea hrana, revenindu-i bucata cea mai bună din cele gătite în tindă.

Când încă se mai petreceau lucrurile în felul acesta, noi eram copii. Înghițeam în sec cu gândul la bunătățile de duminică, iar noi ne-am fi dorit ca fiecare zi duminică să se cheme. Era acea zi așteptată cu înfrigurare, în care de cele mai multe ori primeam și gogoși sau clătite, biscuiți de casă ori mere coapte, pe care trebuia să așteptăm a le primi cu toată rânduiala aceea pe care încă nu o înțelegeam deplin. Învățasem însă că cine nu poate răbda, nu mănâncă mere coapte, învățasem a respecta rânduilele lumii satului, care întotdeauna aveau un temei și pe care nimeni nu ți le picura în minte ca la streășină, după ploaie. Trebuia să le pătrunzi, să le înveți, iar ele te ajungeau încet, domol căci așa cum veneau, așa trebuiau să rămână, întregi și curate.

Cu smerenie, al dumneavoastră Adrian.

”Eroii mei sunt oamenii cinstiți!”

Ana-Maria ȘTEFAN

Este dictonul care o caracterizează pe Mirela Pană - artist complex, actriță a Teatrului de Stat Constanța. Mirela poate dansa și cânta cu aceeași dezinvoltură cu care interpretează atâtea personaje cu forța ei inconfundabilă. Are în palmaresul ei zeci de personaje memorabile cărora le-a dat viață cu toată suflarea creativă ce zămislește în ființa ei. Și-a petrecut zece ani în Teatrul „Fantasio”, iar apoi a intrat în Teatrul de Stat Constanța, care la început purta numele de Teatrul Național. A schimbat registrul teatral trecând de la genul de revistă, musical, către teatru dramatic, teatru de comedie și timp de zece ani a fost prezentator, realizator și producător de emisiuni de televiziune. În tot acest timp, Mirela și-a descoperit și alte valențe pentru care a muncit asiduu, iar munca și talentul i-au fost recunoscute, obținând

premierii importante precum Premiul „Ioan Tugearu” pentru dans, Premiul de Popularitate la Festivalul de Muzică Ușoară de la Mamaia 1998, Premiul pentru cea mai bună actriță într-un rol episodic. Recent a adus Teatrului de Stat Constanța un premiu important: premiul pentru cea mai bună actriță într-un rol secundar pentru rolul Eileen din spectacolul „Billy Șchiopul”, de Martin McDonagh, în regia lui Vlad Massaci, numărându-se printre laureații celei de-a XXXI-a ediții a Festivalului Național de Comedie de la Galați, eveniment care s-a desfășurat în perioada 4-13 Octombrie, la Teatrul „Fani Tardini”.

În urmă cu aproape 15 ani am fost descoperită de unul dintre cei mai cunoscuți interpreți de folclor din Dobrogea – Gheorghe Parnica, care mi-a propus să fac proiecte muzicale plecând de la poveștile și cântecele Mariei Tănase. În momentul acela am descoperit că am și această latură și că pot performa și în muzică cochetând și încercând diverse proiecte de muzică ușoară, populară sau jazz și de tot ceea ce mi se părea provocator pentru vocea mea.

Au urmat apoi proiecte independente de diverse genuri de muzică: latino, jazz, folclor etc., iar în 1998 a câștigat Premiul de Popularitate la Festivalul de la Mamaia. A cântat cu orchestra Teatrului de Operă și Balet „Oleg Danovski” și a dat viață personajului Eliza Doolittle – celebrul personaj al piesei lui George Bernard Shaw „Pygmalion” în adaptarea sa muzicală, „My Fair Lady” în regia lui Ion Caramitru și ulterior a lui Cristian Mihăilescu. A interpretat partiturile care aparțin acestui musical ce au reprezentat una dintre atracțiile principale care au stat și la baza

realizării filmului cu același nume din 1964, ecranizare câștigătoare a opt premii Oscar, care i-a avut ca actori principali pe Audrey Hepburn și Rex Harrison.

Nu mi-am dorit niciodată să fiu actriță!

„Am cochetat la început cu ideea de a fi un foarte bun spectator de teatru, iar sora mea, Iulia, a dezvoltat în mine gustul pentru teatru, ducându-mă de foarte multe ori la spectacolele care se desfășurau la Teatrul de Stat din Constanța. Nu mi-am dorit niciodată să fiu actriță.”

Mirela a absolvit Liceul Pedagogic - Filologie – Istorie din Constanța după care a încercat să fie studenta Facultății de Istorie-Filosofie din Cluj. *Am renunțat la ideea de a deveni profesor de istorie-filosofie.* A revenit acasă și tot la îndemnul surorii sale Iulia Pană Gheorghe (profesoară la cursul de Artă Fotografică și Artă Video în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”), s-a apucat de canto.

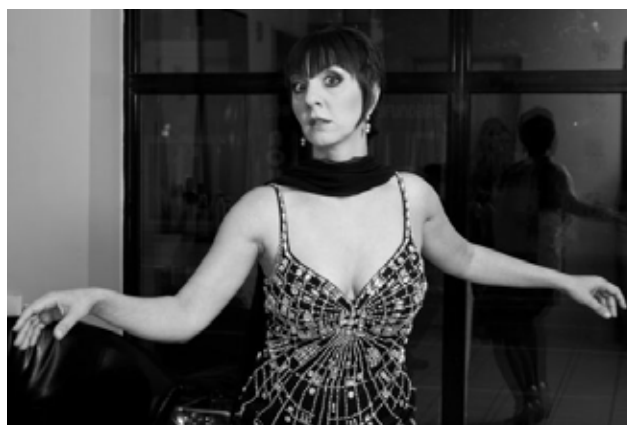
***Mi-a spus că locul meu
ar fi undeva pe scenă***

Renumitul regizor Geo Saizescu a înființat la Constanța o filială de teatru a Facultății Hyperion la care Mirela devine studentă sub îndrumarea profesoarei sale – actrița Ileana Ploscaru. Deși a intrat prima, mărturisește că a fost mai mult o ambiție de-a surorii sale, nefiind foarte convinsă la acel moment că este făcută pentru teatru.

În primul semestru chiar mi se făceau recomandări să renunț. Simțeau că nu asta îmi doresc. Însă, în semestrul II, profesoara mea și omul meu de suflet - Ileana Ploscaru, mi-a propus să interpretez un personaj extrem de controversat din dramaturgia rusă - Anna Karenina, și cred că acela a fost pragul și declicul care s-a produs în mintea și în sufletul meu și m-am îndrăgostit iremediabil de teatru.

„Cântec de leagăn”, regia Carmen Livia Vidu

După absolvirea facultății, Mirela a continuat să studieze cu înfocare și adorație și să muncească, cu sine însăși, așa cum ne îndeamnă marele Stanislavski. Activând la Teatrul „Fantasio”, unde genul teatral era revista, un gen ce dezvoltă într-un actor cam toate laturile și valențele artistice fiind nevoit să cânte, să rostești, să dansezi, Mirela a intrat la studiile de balet împreună cu trupa de balerini pentru a se perfecționa.

Câștigul meu a fost că am reușit să performez în cam toate cele trei laturi și m-am străduit să dansez foarte bine. Am intrat la studiile de balet, apoi m-am întâlnit cu Delia Hanțiu, care mi-a dăruit primele poante și am învățat să stau și să mă mișc pe poante cu ajutorul ei. Am cântat cu orchestra teatrului pasaje și piese întregi. Am învățat în toată această perioadă că un actor trebuie să fie plurivalent, să își dezvolte toate laturile.

Trecerea spre teatrul de dramă nu a fost ușoară, având în vedere că timp de zece ani nu a construit personaje din dramaturgia universală, ci personaje care în trei minute trebuiau să spună ceea ce altele spun în două ore de spectacol. A dat concurs, a obținut un punctaj bun și a descoperit în această trecere că niciodată nu s-a considerat o actriță de revistă.

„Chiar dacă am stat 10 ani în „Fantasio” și am fost angajată și la Teatrul „Constantin Tănase” din București, în sufletul meu nu m-am considerat

„Trei surori” de A.P. Cehov, regia Dominic Dembinski

niciodată o actriță de revistă. Am știut că există în mine acea tușă pentru teatrul dramatic și mă simt foarte bine acum, nu că nu m-aș fi simțit bine la Teatrul „Fantasio”, m-am simțit foarte bine, în schimb mult mai pe sufletul meu este ceea ce mi se întâmplă acum și anume teatrul dramatic, eu cochetând cu genul dramatic și în timp ce eram angajată la „Fantasio”.

La Teatrul de Stat poate fi văzută în „Eutopia”, „Gaițele”, „Trei surori”, „Jurnal de România Constanța”, „Gâlcele din Chioggia”, „Dyonisos”, „Șobolanul rege”, dar și în cea mai recentă premieră, „Billy șchiopul”. Își iubește toate personajele în care a fost distribuită și cu care s-a împrietenit și contopit deopotrivă, însă la întrebarea dacă are un personaj principal răspunsul vine cu zâmbet și luminează în ochi: *În mine a rămas Olga din „Trei surori” de A.P. Cehov.*

„Cântec de leagăn”

Unul dintre cele mai fericite momente din cariera artistică, pe lângă interpretarea personajului Eliza Doolittle, care a reprezentat încununarea celor trei laturi artistice amintite mai sus (muzică, teatru și dans), a fost fără doar și poate proiectul independent „Cântec de leagăn”- un spectacol care a reprezentat întâlnirea cu regizoarea Carmen Lidia Vidu, pe care avea s-o întâlnească mai târziu și în „Jurnal de România Constanța”, un spectacol tulburător unde Mirela este Mirela, dar și cetățeanul deranjat de multele lipsuri din orașul său. „Cântec de leagăn” este un spectacol dedicat Mariei Tănase, în care Mirela cântă câteva pasaje din piesele Mariei Tănase cu credință, cu patos și cu o voce de invidiat. „Cântec de leagăn” a participat la multe festivaluri din țară și a fost nominalizat la premiile UNITER, iar în 2016 spectacolul a fost jucat la New York și la Seattle la invitația Institutului Cultural Român, bucurându-se de un real succes. La toate acestea,

punctează cu bucurie și ultimul spectacol în care a jucat stagiunea trecută: „Billy șchiopul” în regia lui Vlad Massaci: *„Am primit un personaj fabulos. Cred că oricărei actrițe i-ar plăcea să-l aibă în palmaresul ei.”*

„Am 21 de ani de căsătorie și sunt un om împlinit!”

Dincolo de această dăruire pe care o are pe scenă și de care mărturisește că este cumva acuzată că ar fi prea mult, Mirela Pană este un om structurat pe latura familiei. Soție și mamă, se poate lăuda cu 21 de ani de căsnicie și doi băieți pe numele lor Luca și Tudor și declară că familia este cea mai mare împlinire a sa.

Eu am funcționat în viața mea cu scopuri. Mi-am propus să mă mărit până la 30 de ani, să fac primul copil până la 35, al doilea copil până la 40, să am o tihnă a familiei: să am o casă, să am o mașină, să pot să mă stabilesc bine și să mă poziționez bine în societate și lucrurile acestea mi s-au întâmplat și mă bucur că latura familială este așa cum mi-am dorit-o eu.

În ceea ce îi privește pe cei doi copii, i-a sfătuit să facă ceea ce le place și le-a promis că va face din ei cei mai buni spectatori, nedorindu-și neapărat să îi urmeze calea. *Este alegerea lor, nu m-aș bucura, dar dacă este alegerea lor i-aș susține.*

Dobrogea de poveste!

În perioada Mai-Decembrie, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” desfășoară proiectul cultural audio-book-ul „Dobrogea de Poveste”, după o idee de Mirela Pană.

Ideea audio-book-ului mi-a venit în luna Ianuarie 2019, când veneam după o perioadă tulbură, în ființa mea se produceau lucruri mai puțin plăcute și eu la fiecare început de an îmi propun câteva lucruri pe care vreau să le realizez în anul respectiv și mi-a venit ideea de a face un audio-book, de a transmite oamenilor, prin vocea mea, gânduri care nu îmi aparțin în mod expres, gânduri și simțiri. Îmi place foarte mult ideea de audio-book, îmi place pentru că știu că în momentul de față lumea nu mai are timp să

citească și atunci există această modalitate de a transmite un mesaj literar printr-un CD. Am venit la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” să propun acest proiect, deoarece cu ceva timp în urmă citisem cele trei volume ale lui Cristian Cealera, despre Dobrogea și mi s-au părut niște povestiri, mituri și legende foarte interesante atât pentru mine, cât și pentru cei care locuiesc în spațiul ăsta. Plec de la intenția și de la ideea că omul nu trebuie să își uite rădăcinile, că întotdeauna trebuie să privești spre cer ca să poți să simți legătura cu pământul și eu am o puternică legătură cu Dobrogea, fiind dobrogeancă.

E dobrogeancă și își iubește regiunea natală, de aceea o deranjează și o doare atunci când vorbindu-se despre Dobrogea, oamenii spun că nu are tradiții, că nu are folclor, că nu are artiști. Pământul acesta este binecuvântat din toate punctele de vedere: istorie, cultură, civilizație. Este un spațiu geografic cu peste 3000 de ani, recunoscut în toată istoria universală, tratat ca un spațiu binecuvântat. Nu putem să nu recunoaștem că acest spațiu naște creștinismul în România prin mănăstirile Dervent și Sfântul Andrei. Sunt foarte multe lucruri care te determină să fii legat de spațiul ăsta. Orașul nostru are o bogăție incomensurabilă, este între Dunăre și mare. Are istorie, legende și mituri, are oameni care au făcut cultură, dar despre care s-a vorbit foarte puțin, are oameni care au făcut istorie, dar despre care se vorbește foarte puțin, are oameni care au făcut și fapte bune, dar se vorbește foarte puțin, a adăugat Mirela Pană. Astfel, a încolțit ideea că acest audio-book ar face o promovare a spațiului dobrogean, prin vocile celor doi actori: Mirela Pană și Dan Cojocaru.

Am primit înțelegerea celor de la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și le mulțumesc pe această cale pentru că au vrut să ducem mai departe poveștile Dobrogei, miturile și legendele așa cum am considerat noi că este frumos.

Tinerilor care își doresc o carieră artistică

Mirela Pană în „Billy schiopul” în regia Vlad Massaci

în teatru le spune că merită să intre în această poveste care se numește teatru. Îi sfătuiește să se pregătească psihic, să realizeze că această „meserie” este una vocațională, să citească, să vizioneze spectacole, filme, să participe la orice acțiune culturală.

Teatrul de fapt asta înseamnă: poveste. Mulți spun că este viață. Da, și viața are poveștile ei. Atunci când vor să intre în această poveste să se pregătească. Este foarte greu. Dacă nu ai chemare, dorință și abnegație să o faci, nu poți să o faci uitându-te la ceas, privind lucrurile cu superficialitate și neinformându-te, necultivându-te pentru asta. Trebuie să citești, să vizionezi spectacole, trebuie să vezi filme, trebuie să te duci la orice acțiune culturală. Un tânăr așa se pregătește înainte de a se apuca de orice demers artistic, fie că e teatru, sculptură, muzică, pictură și așa mai departe. Teatrul se face cu sacrificiu și mult sânge.

Pentru Mirela timpul liber este puțin. Este

„Eutopia” după Aristofan, regia Yannis Margaritis

puțin nu neapărat pentru că este o persoană apăsată de griji și de probleme, dar este un om hiperactiv. Nu m-am verificat dacă am ADHD, dar e posibil! Ne spune râzând și ne povestește despre cum își petrece timpul liber cu familia sa minunată, jucându-se cu copiii, având totodată menirea de a face teme, de a sprijini copiii în demersurile lor școlare. Îi place să vorbească cu soțul ei, își păstrează un timp și un spațiu în care comunică. Îi place să își privească grădina, să își ude gazonul, să își privească florile. Nu îi place însă să meargă la plajă, să stea pe șezlong și să o ardă soarele. Totuși când vine vorba de apă, altfel stau lucrurile! Un alt aspect pe care ni-l dezvăluie, este faptul că a fost campioană la juniori și a practicat 12 ani înot. Adoră să călătorească, iar

vacanțele și le petrece și în compania prietenilor.

Am un număr limitat de prieteni, pentru că la mine prietenia este o noțiune foarte complexă și atunci sunt selectivă. Prietenii mei fac parte din alte domenii decât cel teatral și mă simt foarte bine în preajma lor.

Pentru ea fiecare zi este ideală. Nu are alte dorințe și se consideră un om împlinit. *Cred că omul își construiește ziua așa cum crede el că este frumoasă.* Se consideră un om direct, dar uneori intolerant. Acum lucrează cu împăcarea: *Trebuie să te împaci cu tine mai întâi și apoi cu ceilalți.*

Nu am făcut rău direct, dar poate că au fost momente când s-au întâmplat niște rele...Mă năruie când supăr sau jignesc.

A greși este firesc, uman. Greșim în fiecare zi. Lucrul cel mai important este să nu repeți mereu aceleași greșeli, față de tine însuși, față de oamenii de lângă tine. Deschizându-și sufletul, cu referire la „a greși”, Mirela se destăinuie:

Îmi place în general să recunosc când greșesc. Cred că este uman și civilizat. Îmi place să-mi cer scuze dacă greșesc. Sunt un om la extremă. Dacă mă supăr sau dacă ceva nu-mi convine, spun repede fără judecată și apoi mă duc în latura cealaltă când mă înmoi și devin pacifistă. Asta nu înseamnă că nu sunt echilibrată. Cele mai dese situații mi se întâmplă în teatru, pentru că în teatru este foarte greu să păstrezi echilibrul. Am fost pusă și în situația de a conduce și e foarte dificil. Artiștii sunt o specie aparte, nu sunt la îndemâna oricui. Când transmit starea mea de dragoste și văd oamenii fericiți în preajma mea înfloresc și mă simt ca la 20 de ani, dar mă și năruie când dezamăgesc.

Cel mai neplăcut și cel mai greșit lucru pe care l-am făcut în viața mea a fost că am acceptat de fiecare dată să fiu în funcție de conducere în perioade de crize ale teatrului!

Mirela Pană a fost director general interimar al Teatrului de Stat Constanța în perioada 2004-2007, perioadă urmată de un scurt directorat

Mirela Pană interpretând-o pe Maria Tănase în „Cântec de leagăn”, regia Carmen Lidia Vidu

artistic în anul 2018. Mărturisește că niciodată nu și-a dorit în mod direct acest lucru, fiind mai mult într-un concurs de împrejurări.

M-am trezit că da, așa putea să o fac și a fost o mare greșală și cea mai mare greșală este că am și repetat-o. Fiind un om pozitiv, nu regretă, nu ar schimba nimic din trecutul ei și vede întotdeauna partea plină a paharului și recunoaște că a avut de câștigat: acumulări, experiențe, noțiuni, însă pe buze îi surprindem și o oarecare nostalgie:

Sunt un om pregătit, dar ca relații interumane am pierdut. Nu sunt făcută pentru asta și nu cred că rostul meu este să stau într-un birou. Rostul meu este să stau pe o scenă.

Am fost curioși: Cu cine te-ai întâlni din trecut dacă ai putea? La această întrebare, Mirela, unul dintre cei mai buni oratori din câți cunosc, a tăcut subit. Respirația s-a oprit, ochii au rămas într-un punct fix, un punct îndepărtat pe care îndrăznesc să-l numesc „copilărie”, sau cel puțin asta am văzut eu în ochii ei umezi, în privirea-i pierdută. Într-un final a venit și răspunsul, rostit cu greu, cu blândețe și cu iubire: *Tatăl meu. Cred că asta e...*

Ca din culise, mărturisesc că nu mi-e străin dorul de tată, că a urmat o pauză stingheră.

În ciuda faptului că din prisma meseriei am avut ocazia să joc, să repet, să mănânc, să dorm și să vorbesc atâtea și atâtea cu Mirela, niciodată n-am văzut-o atât de transparentă. Intrasem pe nesimțite undeva în suflet, într-un locaș de stat cu capul în mâini în mijlocul sufletului ei în care parcă-i pândeam gândurile și îi ascultam sentimentele. Și n-am întrerupt-o, iar ea a continuat:

Nu știu...sunt oameni care au fost prin viața mea, au trecut...unii au dispărut fizic, alții au dispărut pentru că așa au vrut ei să dispară, sau poate că așa s-a creat conjunctura. Mai sunt oameni în viața mea care trăiesc fizic, dar pentru mine au dispărut. Cu ei nu știu dacă vreau să mă întâlnesc, dar cu tata așa vrea, el nu mai este! S-a întâmplat acum 6 ani. Simt că pe jumătate nu mai sunt copil. Mai sunt și oameni care i-au dat încrederea necesară pentru a profesa actoria și de care îi este dor. Astăzi îi evocă cu nostalgie pe Ileana Ploscaru și pe Milidi Tătaru:

Le datorez foarte mult. Sunt oameni care m-au ajutat necondiționat, pe ei îi numesc acum, ei sunt foarte aproape de sufletul meu, dar mai sunt și alți oameni care au construit și au pus ceva în mine.

Pe viitor, Mirela are planuri mari. Pe lângă audio-book-ul „Dobrogea de poveste”, a mai inițiat două proiecte, dintre care o platformă culturală pentru Comunitatea Romilor din Constanța, proiect de care este foarte mândră, platforma culturală dezvoltând abilitățile și esența acestei etnii pe care Mirela o apreciază pentru tradițiile și obiceiurile sale, și un Festival

Interbalcanic care este posibil să se întâmple tot împreună cu Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”, fiind vorba de tradiții și obiceiuri. De asemenea, un alt proiect la care visează și speră să devină realizate este „Cuba Libre”!

Îmi doresc să aduc toată muzica Sud americană într-o forma mai elevată, încercând să aduc mai mult spiritul decât spectacolul de America latină.

În prezent, lucrează la un nou spectacol al Teatrului de Stat Constanța, intitulat „Lasă-mă să intru”, în regia lui Vlad Cristache, care va avea premiera în luna Octombrie.

Agenda mea de lucru este încărcată pentru că am și proiectul cu „Cabaret Unique” cu care avem evenimente și sunt frecvent cooptată. Sunt în multe dintre spectacolele TSC și urmează să plecăm la festivalurile de teatru din țară. Vom pleca la Bruxelles cu „Jurnal de România Constanța” tot în luna octombrie. În noiembrie ne așteaptă Festivalul de la Galați, Festivalul de la Ploiești unde vom participa cu „Billy șchiopul” și Festivalul de Teatru de la Pitești, unde vom prezenta următoarea premieră „Lasă-mă să intru”. Este o agendă încărcată.

Anul acesta se împlinesc 28 de ani de când a urcat pe scenă, iar pe 31 Octombrie, Mirela împlinește o frumoasă vârstă. În principiu, suntem de acord că nu există perfecțiune, desăvârșit,

Mirela Pană alături de Cabaret „Unique” în emisiunea „Vorbește lumea la cafea” moderată de Adela Popescu și Cove (PRO TV)

complet. Există, în schimb, o disciplină, o dăruire, o iubire de artă, o virtuozitate, o loialitate pentru vocație însă și un strop de supranatural! Sunt elemente care, puse laolaltă în sufletul unui

artist, parcă te îndeamnă să-i admiri puterea de creație, așa cum eu, în calitate de partener de scenă sau spectator, am avut ocazia să admir toate acestea la Mirela. Îmi amintesc că urmărind „Jurnal de România Constanța”, am relatat următoarele: *Mirela este un om liber în gândire, în exprimare, este un om puternic, care ar putea să mute și munții din loc dacă ar vrea!*

Și pentru că în curând e ziua ta, ne-am gândit să te bucuri în avans de câteva urări din partea unor oameni dragi ție:

Dragă Mirela, îți port multă dragoste. Eu sunt un om rigid, dar tu mă luminezi, mă faci să râd cu poftă. M-ai făcut să mă depășesc ca regizor și să testez zona documentară (atât de dragă mie acum, în 2019). Nu-ți doresc să te murdărești în politică. Îți doresc să strălucești în film. Îți declar prietenia mea și îți mulțumesc pentru respectul pe care îl ai față de public, față de teatru și față de oamenii cu care tu faci echipă. La mulți ani! Carmen Lidia Vidu- regizor.

Când s-a născut Mirela, probabil în ceruri era mare petrecere! Cântec, joc și voie bună! Așa că ursitoarele au hotărât că este mai bine să se prindă în hora lor așa mică fiind, să cânte și să joace! Iar de atunci și până astăzi, Mirela nu s-a mai oprit! Să ne dansezi, să ne cânti și să ne bucuri mulți ani de acum înainte! Să ne trăiești Mirela Pană, sora mea din altă mamă! Dan Cojocaru – actor.

Omul meu bun, prietena și colega mea, artista și nașa perfectă a familiei mele, Mirela Pană! Știu sigur că cea mai frumoasă urare pentru tine este legată de familia ta, așadar îți urez o viață lungă și fericită alături de dragii tăi. Cristiana Drăgan – coregraf.

Mama mea este o femeie cum alta nu există. Mi-a dat viață, m-a hrănit, m-a învățat, m-a îmbrăcat, m-a sprijinit, m-a certat, m-a educat și cel mai important: m-a iubit necondiționat! Te iubesc, mama! Luca – (fiul Mirelei).

Mi re la! Trei note muzicale! Un nume predestinat! Copil minune al familiei noastre! Mulțumesc că mi-ai îndeplinit visele! La mulți ani! Iulia Pană Gheorghe – (sora Mirelei).

La mulți ani de carieră și de viață, Mirela dragă! Să fii fericită!

Spațiul carpatic - matca civilizației omenirii

Aurelia LĂPUȘAN

A plecat de câteva zile dintre noi Gabriel GHEORGHE, un erudit, recunoscut și premiat de Academia Română, care a studiat istoria străveche a spațiului carpatic mai bine de cinci decenii într-o manieră interdisciplinară, adunând laolaltă istoria, arheologia, geografia, geologia, fiziologia, lingvistica, etnologia, paremiologia, literatura, arhitectura cu rigurozitatea omului de știință de formație tehnică. Cercetările sale, bazate pe studiul sistematic a zeci de mii de lucrări, au fundamentat concluzia că spațiul carpatic este vatra civilizației euro-indiene și că limba română este continuatoarea directă a limbii primare a Europei.

A editat revista *Getica* a Fundației cu același nume, al cărui fondator a fost. A semnat zeci de cărți și sute de articole pe tema istoriei poporului român.

Prin studiile sale, acceptate de mari institute lingvistice din lume, a lansat ipoteza că limba română este limba matcă a Europei.

Gabriel Gheorghe este, printre altele, autorul studiului "Proverbele românești și proverbele lumii romanice", o lucrare de anvergură, singulară în literatura de gen și premiată de Academia Română. Prin acest amplu studiu sunt aduse reale servicii culturii românești, totodată corectându-se unele erori ale cercetătorilor europeni în ce privește paremiologia popoarelor romanice.

Am avut șansa să îi iau mai multe interviuri, să-l vizitez acasă, în lumea cărților lui, să întreținem o corespondență pe mai mulți ani pe teme diverse.

În memoria distinsului om de știință Gabriel Gheorghe, reproducem o parte din interviurile acordate și publicate în volumul *Mărturii la cald, 77 de interviuri*, Editura Next Book, 2014.

-Sunteți autorul unor îndrăznețe ipoteze prin care definiți spațiul carpatic ca matcă a civilizației omenirii. Ba chiar ați îndrăznit să dezvoltați cu argumente lingvistice demne de luat în seamă că Franța, marea Franță, a fost românofonă ! Acum vă lansați în alte afirmații curajoase, precum ar fi: În spațiul carpatic s-au născut civilizația și cultura Europei străvechi, "Vechea" Indie s-a aflat în același spațiu al munților Carpați, sau aceea că sarea carpatică poate fi un nou și serios

criteriu de regândire a istoriei românilor. Cum motivați ultimele dv. ipoteze?

-Sarea este un element indispensabil vieții, o știe oricine. Niciun mamifer nu poate trăi fără sare. Homer numea sarea divină, zeița Mării se numea Salacia, ostașii romani primeau solda în sare și până astăzi nu s-a renunțat la cuvântul salariu, cu această origine și semantică. În străvechea tradiție românească, oaspeții erau primiți cu pâine și sare, considerate daruri ale zeilor, lucruri sfinte. Sarea este indispensabilă vieții fiziologice a omului. Sângele conține circa 5 grame pe litru sare, la care trebuie adăugată sarea din seruri, plasmă, limfele, ceea ce conduce la circa 100 grame de clorură de sodiu în organismul adult.

-Înțelegem ușor că fără sare nu există viață, iar începuturile societății umane nu au putut avea loc decât într-o zonă care oferea condiții bune de zămislire. Printre aceste condiții vitale, un rol decisiv l-a avut prezența sării la suprafața solului, deci ușor de obținut.

-Europa este cel mai bogat continent în privința rezervelor de sare. Între toate zonele lumii, Spațiul Carpatic se bucură de cea mai mare densitate de resurse : peste 300 masive de sare, de calitate deosebită, ușor de exploatat, unele fiind chiar la suprafața solului, sub formă de munți de sare. În afara acestor peste 300 masive de sare situate pe ambii versanți ai lanțului carpatic, în spațiul Românesc se mai găsesc peste 3000 de izvoare sărate și numeroase lacuri sărate. Producția de sare pe cap de locuitor este în România de circa 211 kg. în timp ce media în lume nu depășește 38,2kg. ! Se deduce destul

de lesne că Spațiul Carpatic și spațiile limitrofe au fost întotdeauna dens populate și au jucat în istoria Europei un rol hotărâtor.

-Este adevărat, domnule Gabriel Gheorghe, că Vârful "Omul" din Bucegi l-ați comparat cu buricul pământului?

-Așa este. "Om" este o silabă sacră în cultura vedică. Dacă trebuia memorat ceva, se rostea la sfârșitul frazei cuvântul om. Acesta se scrie din două litere doar în românește, dar în celelalte limbi romanice apar și alte semne. Prin muntele Omul din Bucegi trece o axă ideală - scriu istoricii antici - în jurul căreia întreaga sferă cerească se învârtea. Deci, aici a fost buricul pământului, iar spațiul carpatic poate fi numit leagănul matcă al culturii și civilizației europene.

-Este foarte interesant și profitabil pentru noi, românii, să ne putem adăpa din aceste adevăruri, ipoteze și cercetări pe care le faceți și care ne dau puterea să sperăm într-un bine viitor. Nu este prea îndrăzneată afirmația că Franța a fost românofonă?

-Nicidecum. Și aduc în discuție, printre altele, cuvântul "ban" cu semnul de monedă, care nu apare ca atare în nicio limbă europeană,

antică sau modernă cunoscută, fiind una din mărcile clare de unicitate a limbii române printre limbile din Europa. Arhaismul acestui cuvânt este dovedit și de cele aproximativ 113 expresii proverbiale românești și nu numai românești, în care ban (monedă) apare ca element de referință, de sutele de toponime și antroponime derivate din ban, de derivatele populare prezente numai în română: bănar, bănărit, băncuță, bănet, bănie etc. Noi am cercetat, comparativ, proverbele europene și îl asigurăm pe cititor că nu se găsește un alt cuvânt în limbile europene care să fi dat naștere unui număr atât de mare de locuțiuni proverbiale. Este o dovadă de necontestat a unei limbi române nu numai model de unitate, de unicitate ci și de individualitate, de independență față de orice altă limbă cunoscută, antică sau modernă. Apare ca de la sine o întrebare de logică elementară: de unde a luat sistemul financiar internațional terminologia sa fundamentală: Bancă, Bancher, Bancnotă, Bancrută, Bancrutar din moment ce cuvântul ban se găsește numai în limba română? Întrebarea nu poate primi decât un răspuns elementar, evident: din română, limba primară a Europei.

Opinii

Anatomia dependențelor

Dragoș Florin CONSTANTINESCU

La romani un addictus era o persoană care, întârziind cu plata unei datorii, devenea sclavul creditorilor săi – de aici și sensul modern al adicției, acela de a fi sclavul unui obicei.

Există o concepție greșită, deseori reîntărită, conform căreia consumul de droguri în sine provoacă dependență. Cu alte cuvinte, cauza dependenței stă în puterea drogului asupra creierului uman. Lucrurile nu stau chiar așa. Există un proces de bază al adicției, în care drogurile reprezintă doar unul dintre multele obiecte posibile. Să luăm următorul exemplu: practicarea compulsivă a jocurilor de noroc este considerată pe scară largă ca fiind o formă de dependență, fără să se poată spune că este provocată de un pachet de cărți.

Dacă drogurile prin ele însele ar putea provoca dependență, ar fi riscant să oferim narcotice cuiva. Dovezile medicale au arătat în mod repetat faptul că opioidele prescrise pentru durerile provocate de cancer, chiar și pentru perioade îndelungate, nu duc la dependență, decât în cazul unui număr mic de persoane predispuse. Simpla expunere la un stimulent,

narcotic sau la oricare substanță chimică care schimbă starea cuiva, nu-l face pe acel om să fie susceptibil. Dacă acesta devine dependent, este pentru că deja prezintă acest risc.

Să luăm exemplul soldaților americani din războiul din Vietnam care consumau heroină în mod obișnuit, considerată un drog cu un risc ridicat pentru crearea dependenței. Împreună cu heroina, mulți dintre soldații dependenți consumau și barbiturice sau amfetamine, sau ambele. Potrivit unui studiu publicat în 1975, 20% dintre soldații care s-au întors au îndeplinit criteriile necesare diagnosticării cu dependență. Rata remisiunii a fost de 95%, fapt „nemaiauzit până atunci printre dependenții de narcotice tratați în Statele Unite”. Aceste rezultate sugerează faptul că dependența nu s-a născut din heroina în sine, ci din nevoile bărbaților care au folosit drogul. Altfel, majoritatea dintre ei ar fi rămas dependenți. Concluzia care se naște din astfel de statistici este aceea că, indiferent de puterile și de efectele fizice ale unui drog, acestea nu pot fi singurele cauze ale dependenței.

Nu vreau să induc ideea că pentru persoanele

care nu devin dependente este sigur să consume droguri. Anumite droguri au un risc foarte mare de a provoca dependență: unii oameni, o minoritate destul de restrânsă, prezintă un risc profund de adicție dacă sunt expuși unor anumite substanțe. Pentru această minoritate, expunerea la droguri va declanșa cu adevărat adicția și, odată pornită, dependența lor de substanțe este extrem de dificil de oprit.

Drogurile nu transformă pe nimeni într-un dependent, la fel cum mâncarea nu transformă o persoană cu un apetit normal într-una obsedată de mâncare. Trebuie să existe o vulnerabilitate preexistentă. Există trei factori care trebuie să coincidă pentru ca dependența de substanțe să prindă contur: un organism predispus; un drog care are potențial să dea dependență și stresul.

Constelația de comportamente pe care le numim „dependențe” are la bază un set complex de mecanisme emoționale și neurologice care se dezvoltă în interiorul unei persoane. Aceste mecanisme nu au o existență separată și o voință conștientă proprie, chiar dacă deseori persoana dependentă are senzația că este condusă de o forță puternică ce o controlează sau că suferă de o boală în fața căreia nu are nicio putere de opoziție.

Altfel spus, poate că dependența nu este o stare naturală, însă regiunile creierului în care puterea ei se manifestă sunt esențiale pentru supraviețuirea noastră.

În creier nu există niciun centru al dependenței, niciun circuit alocat strict dependenței. Sistemele creierului implicate în dependență sunt unele dintre acele sisteme cheie care organizează și motivează viața emoțională și comportamentul uman; de aici, uriașa putere a adicției de a ne ține legați.

În anii '70 a fost identificat pentru prima dată un sistem opioid înăscut în creierul mamiferelor. Moleculele de proteină care servesc drept mesageri chimici în acest sistem au fost denumite endorfine. Endorfinele fac pentru noi exact ceea ce fac opioidele provenite din plante: au un efect analgezic puternic, suprimând atât durerea fizică, cât și pe cea emoțională.

Endorfinele sunt catalizatori chimici care ne permit să experimentăm principalele emoții care fac viața umană, ca și viața oricărui mamifer, posibilă. Cel mai important, ele facilitează legătura emoțională dintre mamă și copil.

Opioidul este fundația chimică a sistemului emoțional din creier care este responsabil de protejarea și de îngrijirea bebelușului. Așadar, dependența de narcotice se dezvoltă într-un sistem al creierului care guvernează cea mai puternică dinamică emoțională din existența umană: instinctul de atașament. Iubirea.

Oamenii aleg, decid și acționează într-un anumit context și, într-o mare măsură,

acest context este determinat de modul în care funcționează creierul lor. Creierul însuși se dezvoltă în lumea reală, fiind influențat de condiții pe care individul, în perioada copilăriei mici, nu le poate alege el însuși.

Dezvoltarea creierului în perioada intrauterină și în timpul copilăriei este factorul biologic cel mai important în a determina dacă o persoană va fi sau nu predispusă la dependență de substanțe sau la comportamente de dependență de orice fel, fie ele legate de droguri sau nu. „Cauza de bază a adicției este dependență de experiență în timpul copilăriei, și nu dependență de substanțe.” Dr. V. Felitti.

Sigur, acest fapt nu înseamnă că factorii genetici sunt scoși din ecuație. Într-adevăr, genele dictează când vine vorba despre organizarea de bază, schema de dezvoltare și structura anatomică a sistemului nervos central uman, dar rămâne în seama mediului să sculpteze și să rafineze chimia, conexiunile, circuitele, rețelele și sistemele care determină cât de bine funcționăm.

Potențialul nostru genetic pentru dezvoltarea creierului se poate manifesta complet doar dacă circumstanțele sunt favorabile. În cazul circuitelor care procesează emoțiile și guvernează comportamentul, mediul emoțional este cel care are rolul decisiv. De departe, aspectul dominant al acestui mediu este rolul adulților în viața copilului de care se îngrijesc, în special în primii ani.

Imaginați-vă un copil căruia nu i s-a zâmbit niciodată, nu i s-a vorbit într-o manieră iubitoare, caldă, care nu a fost niciodată atins cu blândețe sau cu care nimeni nu s-a jucat. Ce fel de persoană ne imaginăm noi că va deveni un astfel de copil?

Bebelușii au nevoie de mai mult decât prezența și atenția fizică a părintelui. Copiii citesc, reacționează și sunt influențați de stările mentale ale părinților. Sunt afectați de limbajul corpului: tensiunea din brațele care îi țin, tonul vocii, expresiile faciale joviale sau abătute și, da, chiar de mărimea pupilelor. Într-un sens cât se poate de real, creierul părinților îl programează pe cel al copilului. De aceea, deseori, părinții stresați vor crește copii care, la rândul lor, vor deveni stresați, indiferent cât de mult și-ar iubi părinții copiii și indiferent de cât de mult efort depun.

Atașamentul stabilește o relație interpersonală care ajută creierul imatur să utilizeze funcțiile mature ale creierului părintelui pentru a-și organiza propriile procese. Prezența contactului parental constant în perioada postnatală reprezintă un factor important în dezvoltarea normală a sistemelor de neurotransmițători ale creierului; absența lui îl face mai târziu pe copil vulnerabil la „nevoia” de droguri, care să suplinească ceea ce-i lipsește

propriului creier. Un alt factor cheie este calitatea contactului pe care părintele îl stabilește, iar aceasta depinde foarte mult de starea părintelui și de nivelul lui de stres.

Un alt efect al privării timpurii de prezența maternă pare a fi o diminuare permanentă a producției de oxitocină, care este una dintre substanțele chimice ale iubirii. Este un element vital pentru a trăi experiența atașamentelor de iubire și chiar pentru menținerea relațiilor de loialitate. Persoanelor cărora le este dificil să aibă relații umane intime sunt predispuși la dependență; pot apela la droguri ca la niște „lubrifianți sociali”.

Pentru fiecare experiență adversă în copilărie (incluzând violența în familie, divorțul părinților, abuzul de droguri sau alcool în familie, moartea unui părinte și abuzul fizic sau sexual), riscul pentru un start timpuriu în ceea ce privește abuzul de substanțe crește de două până la patru ori. Persoanele cu cinci sau mai multe experiențe adverse în copilărie au prezentat un risc de a face abuz de substanțe de șapte până la zece ori mai mare decât al celor fără nicio astfel de experiență.

Toate dependențele, fie că este vorba despre comportamente care implică droguri sau nu, împărtășesc aceleași circuite și substanțe la nivelul creierului.

Știm că majoritatea adulților cu o dependență puternică și cronică de substanțe au fost cândva bebeluși și copii care au trăit în condiții de adversitate severă, care lasă o amprentă de neșters asupra dezvoltării lor. Predispoziția către dependență a fost programată în primii lor ani. Creierul lor n-a avut nicio șansă.

Literatura de specialitate, în cea mai mare parte a ei, privește dependența de droguri ca pe o afecțiune cronică a creierului și măcar acest lucru ar trebui să descurajeze tendința oamenilor de a judeca sau de a pedepsi un suferind. Până la urmă, nimeni nu dă vina pe o persoană care suferă de artrită reumatoidă în momentul în care are o recidivă, pentru că recidiva este una dintre caracteristicile acestei boli cronice. Însuși conceptul de alegere pare mai puțin rigid, dacă înțelegem că abilitatea de a alege a persoanei dependente este cu siguranță afectată, dacă nu chiar absentă în unele cazuri.

Vindecarea presupune un drum lung și anevoios, rata de recădere este de 70% în rândul dependenților de opioide, chiar și după tratamentele administrate în spital.

Din nefericire, majoritatea sistemelor de sănătate continuă să trateze adicția, dacă o tratează în vreun fel, cel mult ca pe o tulburare cronică.

Eseu

Ciocniri

Mirela STACU

E ceva aparte în fiecare om care ne trece prin viață. De cele mai multe ori, sufletele de care ne ciocnim lasă o părticică și în noi. Unii aduc un plus, alții contribuie cu un minus. Dar fiecare, cu felul său de a fi, cu fapte și vorbe, cu gesturi sau priviri, (ne) clădește, (ne) determină la mai mult și la mai bine, ne ridică sau, dimpotrivă, ne coboară, ajungând în final să fim suma unor experiențe

sociale, așezate pe fondul personalității deja existente. Poate părea ciudat...să fim formați din alții, de alții, prin alții. Însă fiecare om pe lângă care am trecut, fiecare suflet cu care am intrat în contact își lasă amprenta, atât de puternic încât uneori se pot simți pașii adânci pe suflet.

Ciocniri. Interacțiuni. Chimii. Nu, nu este o lucrare de control, nu amestecăm substanțe. Poate doar sufletești. Esență de sentimente, praf de gânduri, amalgam de trăiri, emoții, reacții declanșate în lanț; chimia nu aceea din laborator, care stă la baza tuturor celor care ne înconjoară, care dăinuiește inevitabil în întreaga natură. Ci chimia dintre oameni, acel click pe care îl obții cu cineva, indiferent de vârstă, sex, religie, cultură sau situație socială. Este puterea de a interacționa la un nivel profund, de a comunica sufletește, chiar fără o componentă verbală. Este chimia care conectează inimi și care apropie sau, dimpotrivă, scindează relații interumane.

Este chimia care determină fizica – pe cea a îndepărtării sau apropierii. E viața însăși.

Decele maim multeori, ciocnirile, interacțiunile, chimiile determină modalitatea de relaționare. Uneori, chimia devine iubire, dragostea aceea absolută de suflete-pereche, de re-constituire a primordialului androgin. Ah, dragostea! O nebunie nemaipomenită și minunată, lichid de curs prin vene care pompează din toți rărunchii. Esență de nebunie, parfum de vino-ncoă, cu iz de „fericiți până la adânci bătrânețe”. Toate laolaltă, dar și separat, cumva dragostea este însăși esența universului.

Alteori, ciocnirile nasc prietenii. Din acelea durabile, statornice, de tipul „pentru totdeauna”, prietenii adevărate, fără de care viața ar fi mult mai puțin suportabilă. Pare un concept utopic, mai ales prin prisma individualismului specific secolului în care trăim, când sentimentul care

predomină este cel al unei vanități exagerate, egocentrism hrănit de presiunea rețelelor de socializare, al căror scop mizează pe crearea unei imagini cât mai frumoase (nu neapărat adevărate), care presupune, mai mereu, ca EU-l să iasă în evidență, indiferent de cost.

Nu de puține ori, prietenii sau iubirile se sting. Prea mult EU și mult prea puțin NOI, o vorbă aruncată la furie, o greșală greu de trecut cu vederea și toate amintirile, tot ce s-a clădit se năruiește într-o clipită. Fericiți cei care dovedesc stăpânire de sine, care nu răspund furiei cu furie și care au capacitatea de a fi calmi într-o situație tensionată. Fericiți cei care, mai presus de orice, iartă.

Ciocniri.

Iubire. Prietenii. Viață.

Ciocniri.

Memoria culturală a Constanței

A fost odată... Vox Maris

Aurelia LĂPUȘAN

Corul "Vox Maris" pe podiumul câștigătorilor

În 26 Octombrie 1976, dirijorul Boris Cobasnian a acceptat propunerea directorului Școlii populare de artă, Sady Herșcovici, să înființeze o clasă de cor în această instituție. Așa s-au pus bazele corului Vox Maris studio. Corul a apărut prima dată în public la 26 Octombrie 1977 într-un concert prezentat în localitatea Băneasa, pe scena căminului cultural, în cadrul

ediției "Pontica". În repertoriu doar 5 piese și o formație foarte tânără. În cinci luni a reușit să dea 27 de concerte cu un repertoriu de 24 de piese, lucrări dintre cele mai diverse și dificile de la preclasicii Th. Morley, Passsereau, Claudio Monteverdi, la Handel și Bach, de la Ciprian Porumbescu la Gheorghe Dima, Ion Dumitrescu, Alexandru Pașcanu, Tiberiu Olah.

Un turneu de două săptămâni în nordul Moldovei, participarea la Festivalul "D. G. Kiriac" - 1978, la care corul a obținut titlul de laureat, un concert la Sala mică a Palatului din București, concert imprimat de Radiodifuziunea română, înregistrare trimisă în R. D. Germană pentru a reprezenta arta corală românească într-un important concurs internațional. Alte spectacole cu formații americane din cadrul programului Ambasadorii prieteniei.¹

Coriștii de la Vox Maris studio: Marcela Alexe, Elșan Ali, Maricica Bița, Miltiade Caramalău, Mihai Carpo, Adrian Ciobanu, Liliana Crează, Marian Enache, Mihaela Frățilă, Nicolae Gache, Iulian Cristian, Daniela Dumitrescu, Monica Dumitru, Alinta Georgescu, Carmen Georgescu, Monica Ghigea, Vladimir Gică, Mirela Gâlcă, Marina Grad, Luigi Ionescu, Aurelia Ioniță, 1. Litoral, 22 septembrie 1978

Romeo Mocanu, Ilie Moromete, Nicolae Sindilă, Gheorghe Cavalioti, Gheorghe Clenciu, Cătălin Frusinescu, Nicolae Licărete, Petre Minea, Sergiu petre, Dinu Voivozeanu, Manuela Jivu, Raluca Ninulescu, Ioan Gergely, Dem. Diaconescu, Sabin Nicolaină, însoțiți de directorul Școlii populare de artă Sady Herscovici.⁴

În Noiembrie 1980, membrii corului Vox Maris, conduși de reputatul Boris Cobaslian, având-o corepetitor pe prof. Mariana Popescu erau: Maria Fița, Monica Ghigea, Gabriela Sauciu, Cecilia Macovei, Elena Ionescu, Adina Ionescu, Livia Maria, Patricia Nicolae, Larisa Bălean, Carmen Munteanu, Titiana Mihai, Mihaela Caterinci, Liliana Creează, Manuela Culețu, Dana Lucea,

Iolanda Iordan, Marius Gheorghe, Adrian Ion, Liliana Ionescu, Florica Jaca, Aurora Melinte, Pia Mocanu, Sorin Munteanu, Denisa Păvăloiu, Andrei Petrea, Adina Stanciu, Alina Șerbănescu, Cristina Ștreangă, Liviu Pufulescu, Iulian Rucăreanu, Costel Stamate, Virgil Târzanu, Nicoleta Tâmpău, Iuliana Vasile.²

Corul "Vox Maris studio" al Școlii populare de artă participă în vara anului 1979 la Festivalul internațional Hanns Eisler de la Leipzig. Soliști Alinta Georgescu și George Ionescu, la pian prof. Mariana Popescu, dirijor Boris Cobaslian. Un succes răsunător.³

Una din cronicile germane: "În cel mai scurt timp imaginar dirijorul Boris Cobaslian a obținut cu cântăreții lui realizări uimitoare. Un temperament tumultuos dar și gingașie și înainte de toate ușurința în emiterea sunetelor sunt caracteristicele."

În paralel funcționa și Corul de cameră "Pontica" care se deplasa pentru susținerea unor concerte în localitățile Hârșova, Slobozia, Brăila, Galați în zilele de 21-23 decembrie 1979.

Făceau parte din formație Doina Dranca, Elena Drogeanu, Susana Gheorghiu, Magdalena Grigorescu, Teodora Mărgineanu, Paula Kaun, Maria Oneț, Ilona Popa, Ileana Radu, Rodica Stanciu, Mihaela Frusinescu, Mia Gimpirea, Cecilia Grigore, Mariana Ionescu, Didi Manuchian, Mihaela Petre, Constanța Popescu, Gabi Voicu, Ilie Belciu, Gabriel Cernescu, Gheorghe Crăciun,

Gabriela Parnica, Manuela Diaconu, Steluța Cîrîiac, Carmen Talașman, Gabriela Radu, Liliana Andrei, Anca Pușcașu, Alina Șerbănescu, Mariana Vintilă, Monica Percec, Stanca Scutaru, Ika Doboș, Angela Păun, Marinela Zlăteanu, Doinița Ilie, Gabriela Neagu, Veronica Bratosin, Lizeta Pitu, Corina Cioroianu, Irina Vasilescu, Monica Dumitru, Dana Buzea, Iuliana Chiriac, Dana Blaga, Dorel Gologan, Virgil Târzanu, Adrian Manea, Marcel Maftei, Adrian Lupescu, Cristian Corbeanu, Laurențiu Ghimbășanu, Viorel Carcea, Ovidiu Bota, Mihai Marina, Călin Razi, Andrei Arvinte, Sorin Anton, Adrian Ion, Gheorghe Ionescu, Emil Popescu, Traian Arsene, Edmind Agop, Laurențiu Babu, Daniel Vâlce, Dragoș Crișan, Mihai Carpe, Nicolae Pulbere, Octavian Nușu, Sorin Tudorică.⁵

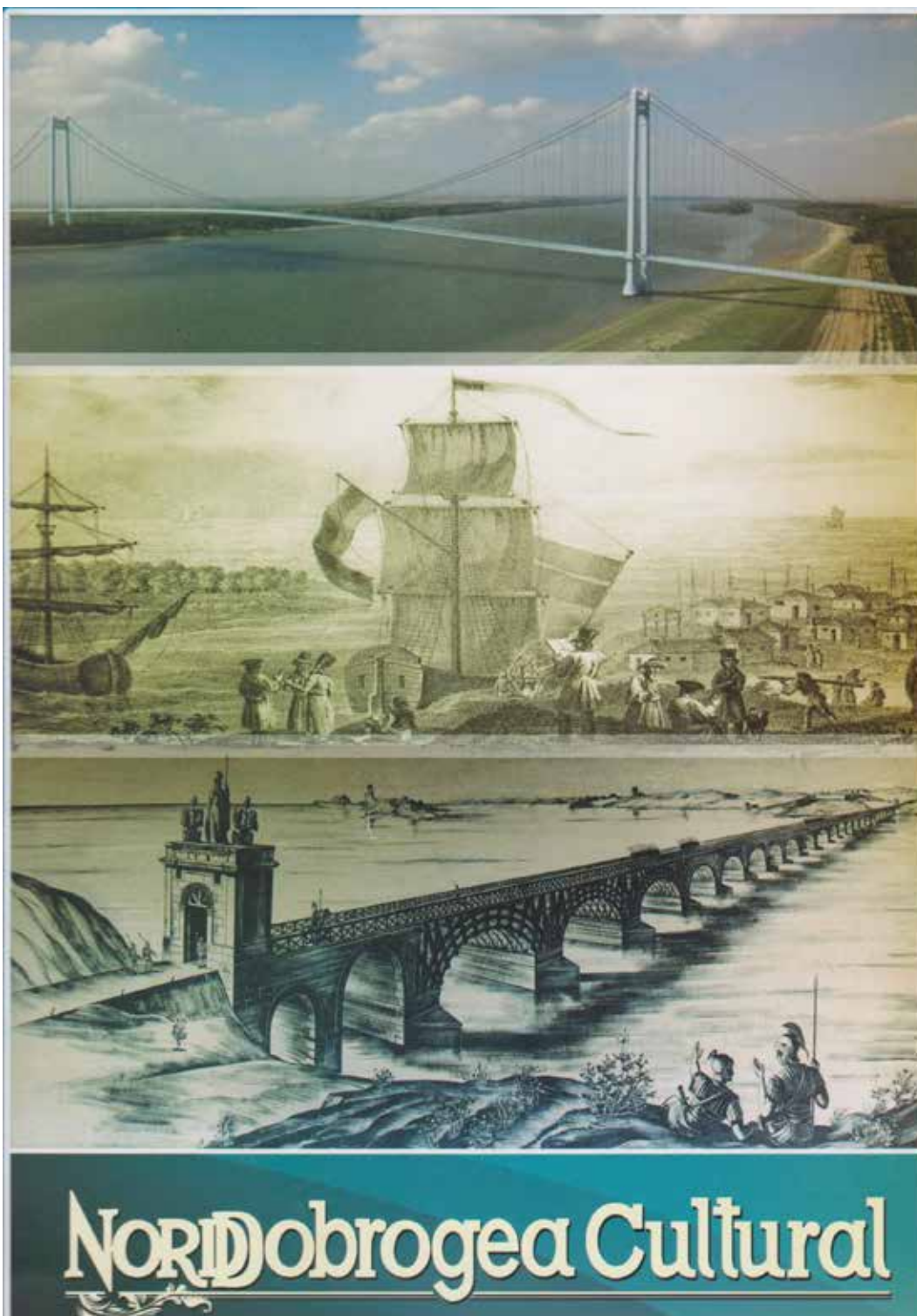
2. Popescu Mariana, Repere muzicale în spațiul dobrogean, Boris Cobaslian și corul Vox Maris, Constanța, editura Aehiepiscopiei Tomisului, Europolis, Constanța, 2003, p.74

3. Dobrogea Nouă, 17 iulie 1979

4. Arhiva SPAM, dosar 46, fila A

5. Arhiva instituției, dosar 37/1980, filele 79-80

Semnalăm apariția ediției cu numărul 17 din 2019 a revistei Nord Dobrogea Cultural, editată de Centrul Cultural "Jean Bart" Tulcea al Consiliului Județean Tulcea, director și inițiator, Nelu Serghei, manager, Ionuț Paul Ștefan, redactor șef Aurel Iľrim.

O publicație dedicată spațiului dobrogean, cu accente pe istorie și cultură, într-un veritabil arc peste timp, cu semnături prestigioase, cu o ilustrație bogată, asigurată de artiștii plastici tulcenii. Din cuprins: medalioane dedicate lui Mihail Kogălniceanu, George Georgescu, Garabet Kumbetlian, palpitate file de istorie tulceană, poezie, evenimente culturale la zi, reproduceri din lucrări de referință, într-o armonie cuceritoare de text și imagine.